

Nagybánya

1989. december 16. – 1990. május 28.

1988

Gazdasági propaganda

Lakossági közgyűlés, amelyen Roman Gheorghe, a helyi RKP-bizottság első titkára, kijelöli a következő ötéves terv irányvonalait. A terv a következőket tartalmazza: 7,5 százalékkal kell meghaladni az előző ötéves terv teljesítményét az ipari termelésben, illetve 33 százalékkal növelni a külkereskedelmet. Az előrejelzések biztatóak, a túlteljesítés kimutatható volt már januárban. A településgazdálkodás területén a meglévő 37 500 lakást további 1900-zal kívánják bővíteni. A fejlesztési és szisztematizálási tervek alapján befejezték a Progresului, Bogdan Vodă, Traian és az Állomás negyedeket, folytatják az építkezést a V. Alecsandri negyedben, a Republicii sugárúton és más utcákban. A vonatállomás előtti tér és az Ifjúsági Ház előtti park is készül. Városszerte díszfákat ültetnek, tatarozzák a parkokat és játszótereket, utcalámpákat szerelnek. Ezen munkálatok anyagi fedezéséhez a lakosság hazafias munkájára számítanak, ami révén az előző évben 120 millió lej gyűlt össze, ami 385 500 ledolgozott munkanapnak felel meg. A lakosság által biztosított pénzalapból sikerült egyebek között megvalósítani a București sugárút kiszélesítését, 1,5 km út aszfaltozását és 100 000 négyzetméter út javítását, zöldövezetek beültetését, építőtelepek előkészítését, stb. (Csoma Gheorghe: *Umbre și lumini (Vol. 3). Istoria orașului Baia Mare între 1945–1989*. Editura Helvetica, Baia Mare, 2001, 345–349.)

A nagybányai EGC roppant hatékonyan végzi munkáját, az előző évhez képest 2 932 000 lejjel nagyobb értékű szolgáltatást nyújtott, illetve termelt. Bár már februárban két hónap előnnyel bírt az ötéves terv teljesítésében, további szakosztályokat nyit a hatékonyabb munka érdekében, például köztisztaság és újrahasznosítás, akkumulátorok újratöltése, szódavíztöltés, építkezés és lakásjavítás, márvány és andezit feldolgozás, a közlekedési osztályon belül pedig egy alcsoport a szemetesek fertőtlenítésével és újrafestésével foglalkozna. További terv a vízművekhez hatékonyabb szűrőberendezés beszerelése, illetve a vezetékekben levő víznyomás centralizált mérése. (Csoma Gheorghe *i. m.*)

Kiállítások: *A portré a nagybányai képzőművészetben* című kiállítás a Megyei Múzeumban (jan. 9.); képzőművészeti és dokumentum kiállítás Nicolae Ceaușescu 70 éves születésnapja és 55 éves forradalmi tevékenysége tiszteletére (jan. 23.); Kondrák Károly, szobrász egyéni kiállítása a Művészeti Galériában (jan. 30.); Mircea Hrișcă festményeinek kiállítása a Festőtelepen (márc. 26.); Rusu Mircea festményeinek kiállítása a Művészeti Galériában (ápr. 16.); *Atelier '35*, fiatal képzőművészek kiállítása, amelyen 298 művész vesz részt 732 alkotással (júl. 9.); emlékkiállítás Vida Géza részére (okt. 29.); Kozma István festményeinek kiállítása (dec. 24.). (Csoma Gheorghe, *i. m.*)

Zene: Concerto Zenekar előadása a zeneiskolában, szólisták Ruha István és Ágoston András (márc. 19.); a kolozsvári Román Opera előadásában a Cigányvajda Johann Strausstól és Rigoletto Verditől (márc. 26.); a Nagybányai Színház *A tangótól a rock-ig* című előadása (márc. 27.); Jazz Klub indul az Ifjúsági Házban, az első meghívott Liviu Borlan (október 1.). (Csoma Gheorghe, *i. m.*). További előadások a Klub keretében október 10. és december 6-án. Meghívottak: Johnny Răducanu, Dan Mîndrilă, Mircea Tiberian, Simion Nicolae, Liviu Butoi, Dan Ionescu, Cătălin Răzvan, Nelu Bontaș. (*Pentru Socialism*. 1989. jan. 12., 10220. sz., 2. old.)

Jelentős sportesemények: a nagybányai Minaur férfi kézilabdacsapat másodjára is megnyeri a IHF kupát; a nagybányai származású Lung Noémi úszónő ezüstérmes a szöuli olimpián; az Aurul tekecsapat elnyeri a kupát az Európa Bajnokságon (okt. 15.). (Csoma Gheorghe, *i. m.*)

1989

A *Bányavidéki Fáklya (BF)* és a *Pentru Socialism (PS)* Máramaros megyei RKP-lapok az „1989 – az augusztusi forradalom 45. évfordulójának és a XVI. pártkongresszusnak az esztendeje” szlogennek alárendelve közlik cikkeiket. Januárban közlik a megye gazdasági-szociális fejlesztési határozat-tervét, Az előirányzott terv szerint az ipari termelést 7,1 százalékkal, a mezőgazdasági termelést 11,2 százalékkal, a lakossági szolgáltatásokat 13,9 százalékkal, de a külkereskedelmet 714 százalékkal, a lakásépítéseket pedig 158,7 százalékkal kell növelni 1989-hez képest. (*PS*. 1989. jan. 25. 10330. sz. 1–4. old.) A gazdasági propaganda fókuszában a bányaipar: sorra jelennek meg a cikkek a fogadalmak és a pozitív jelentések a Bányaipari Központ alá tartozó egységekről, felsőbányai rekorderedményeiről és a versenyfelhívásukra érkezett válaszokról, a Sujor, Herja, Kapnyik és Zazar bánya, valamint a borsabányai munkások által elért túlteljesítésről (*BF*. 1989. jan. 14. 4233. sz. 2. old; jan. 21.,

4234. sz. 1. és 3. old.; febr. 4. 4236. sz. 1–2. old.; febr. 18. 4238. sz. 3. old.; febr. 27. 4239. sz. 1. és 3. old.; ápr. 14. 4246. sz. 1. és 3. old.; máj. 12. 4250. sz. 3. old.; máj. 19. 4251. sz. 3. old.; máj. 26. 4252. sz. 1. old.). A felsőbányai vájárok megkapják a Szocialista Munka Hőse kitüntetést. (BF. 1989. júl. 28. 4261. sz. 1. és 3. old.). A Színesfémkohászati Vállalat szintén a határidő előtt teljesíti tervfeladatait, és elkezdik a javításokat a környezetszennyező anyagok kibocsátásának csökkentése érdekében. (BF. 1989. szept. 15. 4252. sz. 3. old.; okt. 20. 4273. sz. 1. old.) Az újságban kiemelt helyet biztosítanak az Erdőkitermelő- és Szállító Vállalat által elért eredményeknek is (BF. 1989. jan. 14. 4233. sz. 3. old.; máj. 26. 4252. sz. 1. old.), ugyanakkor a mezőgazdasági termelészövetkezetek és vállalatok kiugró eredményeit is rendszeresen méltatják, betakarításkor pedig sorra dőlnek a rekordok (BF. 1989. jan. 14. 4233. sz. 1. old.; márc. 4. 4240. sz. 1–2. old.; szept. 15. 4268. sz. 1–2. old.).

Az év végére a mezőgazdasági termékek tartalékaiban hatalmas a hiány, ugyanis a betakarított mennyiségek hivatalos jelentésekbe foglalt, illetve az újságban közölt adatainál a valós termelés nagyságrendekkel kisebb. Hektáronként 8055 kg búzát jelentettek a valós 2344 kg helyett; 7025 kg zabot a valós 3631 helyett; 22 340 kg kukoricát a valós 1856 helyett; 80 300 kg krumplit a valós 5945 kg helyett, 63 020 kg zöldségfélét a valós 11 168 helyett, 34 024 kg gyümölcsöt a valós 7206 kg helyett. (*Graiuł Maramureșului (GM)*. 1989. dec. 30. 7. sz. 1–2. old.)

A hivatalos jelentések szerint Máramaros megyei bányákban az utóbbi öt évben 3165 baleset történt, amely jelentős javulást mutat az 1969–1973 közötti időszak 6492 balesetéhez képest. Valójában 1969–1989 között 19 973 baleset volt, amelyből 663 halálos kimenetelű, 2151 munkás pedig rokkant maradt. Az utóbbi években növekedett a halálos balesetek száma, 1969–1973 között 154, 1984–1988 között pedig 193 az áldozatok száma. (*GM*. 1990. febr. 7. 39. sz. 2. old.)

Márciusban 80 000 ezres tömeg ünnepli Nagybányán népgyűlés keretében azt, hogy Románia kifizette külföldi adósságait. (*PS*. 1989. márc. 25. 10407. sz. 1–4. old.)

Májusban megkezdődik a Nagybánya – Katalin vízvezeték építése, amellyel a Lápos vizét vezetik Nagybánya ipari negyedébe. A hat lépéses tervből eddig kettőt teljesítettek, 1986-ig megépült a víztározó és az első pompa telep. A vízvezetékkel a lakossági ellátásban évek óta, különösen szárazság idején gondot okozó vízhiányt és nyomásingadozást igyekeznek megoldani. (Csoma Gheorghe *i. m.*: 349)

Júniusban a „budapesti fasiszta, szocialista- és románellenes provokációra” (jún. 16., „egyres magyar állampolgárok újratemetése alkalmából”) adott válaszként gyűléseket tartanak a termelési egységekben, az állásfoglalásokat pedig az újságban közlik. (*BF.* 1989. jún. 20. 4256. sz. 1. és 5. old.)

Augusztus 23. tiszteletére impozáns gyűlést szerveznek, amelyen egy ukrainai küldöttség is részt vesz és több tízezren vonulnak fel. (*BF.* 1989. aug. 26. 4265. sz. 1., 5. és 6. old.)

Szeptemberben, az 1989–1990-es tanév kezdetén a magyar anyanyelvű gyermekeknek kb. 60 százaléka tanul román tannyelvű intézményben. A magyar nyelvű oktatás helyzete a következő: az óvodai csoportok száma lecsökkent, az általános iskolákban megszűntek az osztályok, illetve összevont elemi osztályok működnek. Az 1. számú Középiskolában (Liceul mixt Gh. Șincai, elmélet líceum) 5 magyar osztály (ebből kettő XII. osztály) indul, viszont az 1987–1988-as tanévtől csak gépipari osztály indul. Így a matematika–fizika szak leépülőben a magyar tagozaton. A 3. számú Középiskolában (ipari líceum) egy IX. és egy X. osztály indul. (Vánk Sándor...)

Novemberben közlik a megye gazdasági-szociális fejlesztési tervét 1990-re, illetve a következő ötéves tervet. A részletes terv szerint minden területen 100–200 százalék közötti fejlődést kell elérni 1991–1995 között. (*PS.* 1989. nov. 3. 10570. sz. 1–6. old.)

Magyar nyelvű és külföldi előadók előadásai: Dance Company az AEÁ-ból (jan. 11.) (*PS.* 1989. jan. 11. 10318. sz. 2. old.) Kovács Ildikó (a kolozsvári bábszínháztól) vendégszereplése a nagybányai bábszínházban (jan. 16.), a szatmári Északi Színház vendégszereplése a *Hyppolit a lakáj* c. darabban (ápr. 25.) (*BF.* 1989. ápr. 17. 4246. sz. 3. old.), a szentgyörgyi színház magyar tagozatának vendégszereplése a *Humorszalón* c. zenés műsorral (máj. 15.) (*BF.* 1989. máj. 12. 4250. sz. 3. old.)

Zene: a kolozsvári Concerto Zenekar vendégszereplése (febr. 28.) (*BF.* 1989. febr. 25. 4239. sz. 3. old.). A Jazz Club folytatja előadásait. (*PS.* 1989. márc. 10. 10368. sz. 2. old.)

Kiállítások: Vajda János festménykiállítás a Népi Művészeti Iskolában (febr. 25.), Vida Géza emlékkiállítás a Megyei Múzeumban (febr. 25.) (*BF.* 1989. febr. 25. 4239. sz. 3. old.), Csoma Sándor graphic-design kiállítás a Képzőművészeti Galériában (márc. 14.) (*BF.* 1989. márc. 18. 4242. sz. 3. old.), Barkóczi Vera szoborkiállítása Képzőművészeti Galériában (márc. 29.) (*BF.* 1989. ápr. 7. 4245. sz. 4. old.)

1989. december 16–17.

Általános mozgósítás a nagybányai hadseregnél. 17-én éjszaka a szabadságon levő katonákat is behívják. (*Glasul Maramureşului*. 2008. dec. 16. 3559. sz. 11. old.)

1989. december 22.

Délelőtt Vasile Bărbuleţ, megyei elsőtitkár jóváhagyja a megye védelmi tervét, amit Valentin Hossu (Securitate-tiszt), Pavel Hoblea ezredes (kémelhárítás parancsnoka és Iosif Oproiu (Securitate-tiszt) dolgozott ki a temesvári zavargások kirobbanása után. (*Glasul Maramureşului*. 2002. dec. 21. 1742. sz. 15. old.)

Megjelenik a *Bányavidéki Fáklya* és a *Pentru Socialism* utolsó száma. A *Pentru Socialism* közli az RKP KB döntését a minimálbér, gyermeknevelési támogatás, szülési támogatás és nyugdíjak növeléséről; a Ceauşescu beszédét; a munkásközösségek állásfoglalását a „románellenes akciók ellen, és harcát a javakért, a haza függetlenségéért és integritásáért”; a Papp László nagyváradi püspök elítélő levelét Tőkés Lászlóról. (*PS*. 1989. dec. 22. 10612. sz. 1–3. old.)

1989. december 23.

A Ceauşescu-pár elmenekülésének a hírére a gyárakban megszakítják a munkát. Autóbuszok várakoznak a gyárak kapujában, bár rendszerint ebben az időpontban nem járnak a gyáraknál. A munkásokat a helyhatósági intézményekhez szállítják, a pártszékházhoz, a rendőrséghez, a Securitate-parancsnoksághoz. A munkások után megérkeznek az értelmiségiek is a Megyeházához. Elszabadulnak az indulatok, elkezdődik a rombolás. (*Glasul Maramureşului*. 2008. dec. 16. 3559. sz. 11. old.)

Az előző napi parancs értelmében a katonaság és a rendőrség közös csapatai járják a várost a rend megőrzése érdekében, a katonaság pedig őrzi a katonai egységeket. (*Glasul Maramureşului*. 2008. dec. 16. 3559. sz. 11. old.)

Gavril Babiciu ezredes a nagybányai rendőrségtől egy rendőrautóban próbálja megközelíteni a Megyeházát. Megáll a tömegben az autóval, „Trăiască România Mare!”-t kiált [’Éljen Nagy-Románia!’], majd átadja a hangosbemondót a tüntetőknek. (*Glasul Maramureşului*. 2001. dec. 22. 1440. sz. 3. old.)

Megjelenik a *Bányavidéki Új Szó (BÚSZ)*, a Nemzeti Megmentési Front Máramaros Megyei Tanácsának magyar nyelvű lapjaként. Január 9-től mint „Társadalmi, politikai, kulturális demokratikus lap” hetente kétszer jelenik meg négy oldallal; január 12-től pedig mint

„Máramaros megyei demokratikus lap” jelenik meg. A szerkesztőség tagjai: Csoma György, Deák László, Fried Endre, Kiss Éva, Klacsmányi Sándor, Kósa Sándor, Krizsán Géza, Lönhardt Katalin, Rácz Miklós, Rácz Raul, Szilveszter Mária. (*BÚSZ*. 1990. jan. 3. 5. sz. 4. old.)

Román társalapja a *Graiul Maramureşului* napilap, amelynek első száma szintén december 23-án jelenik meg. Január 7-től fejlécén „Társadalmi, politikai, kulturális lap” szerepel. Az első számokban számtalan lelkesítő cikk jelenik meg a forradalomról, értelmiségiek és munkások tollából, névvel vagy névtelenül. Nacionalista felhangú bejegyzések is születnek, például „Fraţilor! Să nu uităm că duşmanii noştri reali sunt nu numai cei care rîvnesc la integritatea patriei noastre, ci şi acei care, într-un fel sau altul, pot cauza distrugerea a tot ce am moştenit de la strămoşi şi am construit cu sudoarea poporului. Să oprim orice tentativă de distrugere a bunurilor poporului!” [Testvérek! Ne feledjük, hogy a valódi ellenségeink nem csak azok, akik a hazánk egységét veszélyeztetik, hanem azok is, akik ilyen, vagy olyan módon az őseinktől örökölt javakat, vagy a nép verejtékével megszerzett javakat tönkreteszik. Akadályozzunk meg minden olyan kísérletet, amely a nép javainak tönkretétele ellen irányul!] (Să apărăm cu toată fiinţa noastră măreţele zidiri ale naţiunii române. *GM*. 1989. dec. 24. 2. sz. 2. old.)

Megalakul a Nemzeti Megmentési Front Nagybánya municípiumi Ideiglenes Tanácsa azon gazdasági egységek és intézmények küldöttjeiből, akik részt vettek az első gyűlésen. (*GM*. 1989. dec. 24. 2. sz. 3. old.)

1989. december 24.

Megalakul a Nemzeti Megmentési Front Máramaros Megyei Ideiglenes Tanácsa. A Máramaros megye lakosaihoz intézett felhívásában a közellátás és közbiztonság fenntartását ígéri, kéri a munka felvételét, illetve folytatását. Szóvivőként a *Bányavidéki Új Szót* és a *Graiul Maramureşului* napilapot nevezi meg. (*GM*. 1989. dec. 24. 2. sz. 1. old.)

Megkezdődik a szervezkedés egy magyar érdekvédelmi szervezet létrehozásával kapcsolatban.

Kiss Kornél (matematikatanár, a helyi színjátszó kör szervezője) már előző nap (dec. 23.), Domokos Géza felhívására hivatkozva, felveszi a kapcsolatot a *BÚSZ* egyik szerkesztőjével a „magyar népi” létrehozásának ötletével, de ez a személy azt javasolja, hogy inkább várjanak még. Így Pacsa Lászlóval (aligazgató, Kiss Kornél kollégája és a színjátszó kör tagja) és

Oszóczki Kálmánnal (levéltáros) elhatározzák, hogy délután (dec. 24-én) találkoznak Pacsa László lakásán, és mindenki visz magával megbízható személyeket. A tanácskozáson négyen vesznek részt, Oszóczki meghívta Kádár Istvánt (tanár) is. Döntenek a szervezet létrehozásáról, illetve arról, hogy fel kell venni a kapcsolatot Domokos Gézával. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 3–6 old.; Interjú Kiss Kornéllal, 2010.)

Ezzel az eseménnyel párhuzamosan Márton Árpád (orvos) telefonál Domokos Gézának, akit a közös szentgyörgyi érettségi óta ismer. Domokos Géza azt mondta, hogy a mozgalomnak alulról kell építkeznie, hozzanak létre helyi érdekvédelmi szervezetet. Márton Árpád felveszi a kapcsolatot Csiha Tamással (ügyvéd) ezügyben. (Interjú Márton Árpáddal, 2010.)

1989. december 25.

Megalakul a Nemzeti Megmentési Front Máramaros Megyei Ideiglenes Tanácsa. Tagjai: Țiplea Vasile, a Bányaiipari Központ mérnöke; Crăciun Ioan munkás; Michiș Livia munkás; Prială Vasile közgazdász; Man Gheorghe tiszt; Buftea Ștefan mérnök; Cerneștean Emil mérnök; Popa Gheorghe tiszt; Mocan Alexandru jogász; Rusu Mircea képzőművész; Iancu Victor egyetemi előadótanár; Velea Traian ügyvéd; Lupu Florin mester; Urdariu Dumitru mérnök; Amași Gheorghe közgazdász; Drăgan Dorin mérnök; Matei Călin egyetemista; Petric Sorin egyetemista; Bota Valentin jogász; Méhes Béla tanár; Ardelean Teodor tanár; Mureșan Laurențiu orvos; Török Lajos almérnök; Vintilă Călin tanár; Achim Valeriu tanár; Fagi Liviu munkás; Bolchiș Octavian közgazdász; Motica Mircea tanár; Mociran Gavril esperes; Izvoran Otilia tiszt; Pop Vasile tanár; Palincaș Vasile mérnök, pap; Dragomir Gheorghe tanár; Pop Călin egyetemista; Pop Gheorghe közgazdász; Turicu Adrian mérnök; Ispășoiu Pompiliu tiszt; Pogăceanu Vasile almérnök; Tomoiagă Dragomir bányász. A 41 tagú ideiglenes tanácsot a következőkben kiegészítik a megyei településeinek a jelöltjeivel. (*BÚSZ*. 1989. dec. 26. 3. sz. 1. old.; *GM*. 1989. dec. 26. 3. sz. 1. old.)

Az NMF Ideiglenes Végrehajtó Bizottságának tagjai: Țiplea Vasile (elnök), Bota Valentin (alelnök), Amași Gheorghe (mezőgazdasági bizottság elnöke), Ardelean Teodor (kulturális bizottság elnöke), Bolchiș Octavian (kereskedelmi, ellátási és fejlesztési bizottság elnöke), Cerneștean Emil (szállítás, kommunikáció és energetikai bizottság elnöke), Mociran Gavril (egyházügyi bizottság elnöke), Mureșan Laurențiu (szociális problémák bizottság elnöke), Gheorghe Popa (védelmi bizottság elnöke), Mircea Rusu (ifjúsági bizottság elnöke), Vintilă

Călin (oktatásügyi bizottság elnöke), Alexandru Mocan (titkár). (GM. 1989. dec. 28. 5. sz. 1. old.)

Délben a Megyei Tanács épülete előtt mintegy 5000 ember gyűl össze. Az embereket rémhírek terelték oda, illetve kíváncsiak az új tanács összetételére. A hadsereg által őrzött épületbe nem lehet bejutni, ezért a kérdéseket, megjegyzéseket papírszeletekre írva juttatják be a tanácshoz. A mikrofonba gúnyiratokat olvasnak fel a régi rendszerrel kapcsolatosan, majd felolvassák a tanács tagjainak névsorát. A lista nem kap osztatlan támogatást az összesereglett emberek részéről. Popa Gheorghe őrnagy cáfolja a rémhíreket. (BÚSZ. 1989. dec. 26. 3. sz. 2. old.) Egyike a terjengő rémhíreknek az, hogy a nagysomkúti egységtől a Securitate egységei elindultak Nagybánya felé szétoszlatni az embereket. (Interjú Ludescher Istvánnal, 2012.)

A magyar érdekképviseleti szervezet létrehozásával kapcsolatos fejlemény: reggel Kiss Kornél telefonál Domokos Gézának (nem ismerik egymást személyesen), megkérdezve, hogy mi a teendő. Domokos Géza azt válaszolja, hogy a szervezet alulról építkezik, önálló szervezetként jegyeztessék be magukat, és igyekezzenek hangsúlyosan jelen lenni a nyilvánosságban. Ugyanezen a napon Kiss Kornél telefonál Zonda Attilának Máramarosszigetre, így értesülve, hogy a szigetiek már előrébb vannak a szervezési munkákkal (van irodahelyiségük, a nyomda ingyen nyomtat nekik plakátokat és belépési űrlapot). (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 7. old.)

Délben mintegy tucat személy gyűl össze Kádár István lakásán. Jelen van: Kádár István, Kiss Kornél, Oszóczki Kálmán, Méhes Béla, Márton Árpád, Csiha Tamás, Farkas Zoltán (újságíró) és mások. (Interjú Márton Árpáddal, 2010.) Méhes Béla (aki 22-én jelen volt a Megyeházánál és az egyik zászlót tartotta; tanár, a színjátszó kör tagja) közli, hogy tagja az NMF-nek és felvetette a magyarok kérdését a szervezetben. Megegyeznek, hogy a jogi vitát két nappal elhalasztják (Csiha Tamás ügyvéd fejfájása miatt), de a szervezetet Magyar Fórum néven jegyzik be. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 7. old.). A megbeszélésen jelen van Márton Árpád is, aki Kádár István szomszédja. Csiha Tamást Márton Árpád hívta, aki a maga során szintén beszélt Domokos Gézával. (Interjú Csiha Tamással, 2010.)

Közben elterjed a hír, hogy a Ceaușescu-házaspárt bíróság elé állították és erről tájékoztatni fog a TV. Így este mindenki a TV előtt ül. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 8. old.)

Megalakul a Máramarosszigeti RMDSZ Zonda Attila irányításával. (*BÚSZ*. 1989. dec. 30. 4. sz. 2. old.)

Három nappal később a *Graiul Maramureşului* hasábjain is beszámolnak az Magyar Demokratikus Fórum megalakulásáról. A szervezet céljai között a következőket nevezik meg: anyanyelvi oktatás minden szinten, a kultúra, illetve az írott és beszélt sajtó fejlesztése. A szervezet elkötelezettségének leírásában a „szabad román nemzet érdekeinek szolgálata” szerepel. (*GM*. 1989. dec. 28. 5. sz. 5. old.)

Sülelmeden, Szamosardón, Monón, Cikón, Hosszúmezőn és Rónaszéken is megalakult az RMDSZ. (*BÚSZ*. 1989. dec. 30. 4. sz. 2–3. old.)

1989. december 26.

A *Bányavidéki Új Szó* és a *Graiul Maramureşului* december 26-i számában a két újság szerkesztősége, 29 aláírással kísérve, bejelenti, hogy megalakították a Nemzeti Megmentési Front közös szerkesztőségi bizottságát. A bizottság tagjai: Cozmuța Augustin, Csoma Gheorghe, Ghenceanu Vasile, Krizsán Géza, Nan Ioan, Pârja Gheorghe és Susa Gheorghe. (*BÚSZ*. 1989. dec. 26. 3. sz. 2. old.; *GM*. 1989. dec. 26. 3. sz. 1. old.)

Megjelenik Domokos Géza felhívása, amely tudatja az RMDSZ megalakulását, és felhívja a magyar lakosságot, hogy alakítsa meg a helyi szervezeteit. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 8. old.)

1989. december 27.

A Magyar Demokratikus Fórum megalakítói ismét Kádár István lakásán találkoznak. A találkozón részt vesznek a következő személyek is: Márton Árpád, Olajos Pál, ifj. Méhes Béla, Csiki Sándor és Klacsmányi Sándor. Csiha Tamás felolvasott egy alapszabályzatot, amit a bejegyzés céljából készített, és amit a jelenlevők egyhangúlag elfogadtak. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 9. old.)

A *BÚSZ* soron következő száma december 25-re datálja a magyar érdekvédelmi szervezet megalapítását Máramaros Megyei Magyar Demokratikus Fórum néven. Az Ideiglenes Bizottság tagjai: Csiha Tamás, Farkas Zoltán, Hubert Angéla, Kádár István, Kaiser István, Kiss Kornél, Klacsmányi Sándor, Kürti Lajos, Márton Árpád, ifj. Méhes Béla, Oszóczki Kálmán, Pacsa László, Simori Sándor, Szabó Albert, Török Lajos, Vicsai János és Zonda Attila. Ugyanebben a cikkben közzéteszik, hogy csatlakoznak az NMF MT-hez, illetve

támogatják az RMDSZ kiáltványát. (*BÚSZ*. 1989. dec. 30. 4. sz. 2. old.) Szabó Albert színérváraljai, Vicsai János szamosardói, Zonda Attila pedig máramarosszigeti – neveik önkényesen kerültek a listára abból a célból, hogy a szervezet megyei megnevezését hitelesítsék. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 10. old.)

Megalakul a Máramaros megyei Német Demokratikus Fórum. Az ideiglenes bizottság tagjai: Adolf Attl, Eduard Feldmann, Martha Keserü, Thomas Ludmann, Peter Felix Paulini, Ladislau Reiser, Helene Scsok, Jakob Sinn, Georg Szasz, Richard Zenk. (*BÚSZ*. 1989. dec. 30. 4. sz. 3. old.). A németekkel mindvégig jó a kapcsolata a magyar szervezetnek, többnyire magyar ajkúak. (Interjú Csiha Tamással, 2010.)

Magyarláposon és Láposbányán megalakul az RMDSZ. (*BÚSZ*. 1990. jan. 6. 6. sz. 2. old.)

1989. december 29.

A Máramaros Megyei Magyar Demokratikus Fórum Ideiglenes Bizottsága (a román nyelvű dokumentumban Comitetul Provizoriu de Organizare al Frontului Democratic al Maghiarilor din Județul Maramureș) beadványt intéz az NMF Megyei Tanácsához, december 29-i keltezéssel. A beadvány első felében leszögezik, hogy támogatják az NMF programját, biztosítják a címzetteket, hogy a románokkal, ukránokkal, németekkel és másokkal egyetemben Románia politikai és gazdasági konszolidációjában kívánnak munkálkodni, illetve a multikulturális együttélés útját akadályozó szakadék felszámolásában. A dokumentum rögzíti továbbá, hogy a Fórum kidolgozásán munkálkodnak, amely csatlakozott az RMDSZ-hez, és rögtön a megszavazás után nyilvánossá teszik a döntéseket. A beadvány második fele az „elvárásokat” tartalmazza, amelyeket „maximális sürgősséggel” kell megoldani: 1. Nemzetiségi tanács felállítása az NMF Ideiglenes Megyei Tanácsának Végrehajtó Bizottságában. 2. magyar IX. osztály létrehozása a nagybányai Gh. Șincai Líceumban a második évharmadtól, ahol a kérések ellenére nem indítottak magyar osztályt az 1989–1990-es tanévben. 3. magyar tannyelvű oktatás kiterjesztése minden szükséges oktatási szintre, szintén a második évharmadtól kezdődően. 4. A magyar tannyelvű oktatásban helyettesíteni minden pedagógust, aki nem ismeri a magyar nyelvet egyáltalán vagy elégséges szinten. (*Către Consiliul Județean al Frontului Salvării Naționale Maramureș*, Baia-Mare, 29 decembrie 1989.) A dokumentum megszövegezésén Ludescher István dolgozik, aki az NMF Nagybányai Tanácsának tagja. Vállalati küldöttként kerül az NMF-hez. Ebben a minőségében keresi meg az induló magyar szervezetet és ajánlja fel a képviselőt az NMF-ben. (Interjú

Ludescher Istvánnal, 2012.) A dokumentum átadói között van Csiha Tamás is. Ambrus Vilmos és Tamás Ferenc, mindketten zenetanárok a biztonság kedvéért az épület előtt várakoznak, hogy szükség esetén riasztani tudjanak. Nem volt szükséges. (Interjú Csiha Tamással, 2010.)

1989. december 30.

Az RMDSZ Máramaros Megyei Bizottsága nevében Pusztai János kiáltványt tesz közzé a *Bányavidéki Új Szó* hasábjain, miszerint csatlakoznak az NMF programjához. Ebből kiindulva a nyelvhasználati jogokat (oktatás, sajtó, média, közigazgatási szervek és bíróság), illetve a Magyarországgal való kapcsolat ápolásának jogát követelik. (*BÚSZ*. 1989. dec. 30. 4. sz. 2. old.) Az újság ugyanezen száma közli az Máramarosi Magyar Demokrata Fórum megalakulásának hírét, december 25-re datálva azt. Az RMDSZ nevet a „színesség” kedvéért nem vették fel, illetve azért, hogy ne tűnjön fentről jövő utasítás szolgálai teljesítésének. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 10. old.)

Pusztai kiáltványáról előző este értesültek páran a Magyar Demokrata Fórum megalakítói közül. Kiss Kornél és Pacsa László éppen az iskolában teljesítették az állami intézetekben kötelező éjszakai ügyeletet, amikor Klacsmányi átvitte nekik a kiáltvány szövegét. Meglepődnek, egy rivális magyar szervezet megalakítására gyanakodtak, ugyanakkor túl erősnek tartották a szöveget. Próbálták felvenni a kapcsolatot Pusztaiával, de ő nem válaszolt a telefonhívásra. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 10. old.; interjú Kiss Kornéllal, 2010.) Közben mások is meglátogatják őket az iskolában, például Leopold László és Kádár István, aki jelentette, hogy a Ősincsei Líceumban még egy magyar osztály alakul és MDF-küldöttség kereste fel az NMFT-t. (Kiss Kornél *Tíz éve történt...* uo.)

Annak érdekében, hogy megakadályozzák két párhuzamosan fejlődő szervezet létét, megbízzák Csiha Tamást, hogy vegye fel a kapcsolatot Pusztaiával. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 11. old.) Pusztai a szervezet tiszteletbeli elnökségi tisztségére pályázott, de nem akart konkrét munkát vállalni. Valójában nem alakult ki körülötte egy stabil tömörülés, egyszerűen felkeresték páran, akik nem tudtak a magyar szervezkedésről és őt meghurcolt magyar íróként ismerték. (Interjú Csiha Tamással, 2010.)

1989. december végén

Nagybánya ellátása vízzel, elektromos energiával akadozik, a lakosságot takarékoskodásra szólítják fel. Az élelmiszerellátás területén is hiányok mutatkoznak, a kenyér, a hús, a tej, a cukor, az olajtartalék éppen csak elégséges. (GM. 1989. dec. 26. 3. sz. 1. old.). A gázellátás is állandó problémát jelent, az egész megyében roppant alacsony a nyomás. (GM. 1990. jan. 7. 13. sz. 4. old.) Következésképpen a fűtés- és melegvíz-ellátás szintén nem kielégítő. (BÚSZ. 1990. jan. 9. 7. sz. 2. old.)

A megyében 9741 regisztrált munkanélküli van a Munkaerő Hivatal adatai szerint, ebből 8999 nő, 3576 fiatal. (GM. 1990. jan. 28. 31. sz. 3. old.)

Októberi mérések szerint Nagybánya és környéke roppant szennyezett: a nagybányai medencében az ólomszennyezettség több mint 70-szer nagyobb a megengedhető maximális értéknek, Fernezelyen a zsugorítóknál a maximális ólomkoncentráció 140-szerese, rézelektrolízis berendezéseknél a kéndioxid 3-szorosa a megengedettnek. A munkakörülmények miatt a nagybányai Színesfémkohászati Vállalat itt már nem is rendelkezik működési engedéllyel. Nagybányán a levegő ólomszennyezettsége 6-10-szeresen meghaladja a megengedett értéket. (BÚSZ. 1990. jan. 12. 8. sz. 1. old.)

1990. január eleje

December 22. és január 8. között a lakosság élelmiszerellátását egészében helyi erőforrásból oldják meg. (BÚSZ. 1990. jan. 12. 8. sz. 2. old.) Az élelmiszerellátás szűkös, az újságban pontos adatokat közölnek a megyébe szállított élelmiszer mennyiségéről. Nyugtatták a lakosokat, hogy 10-20 napra előre biztosítva van az ellátás, illetve felszólítják a vidékieket, hogy szállítsanak több terméket a városba. (GM. 1990. jan. 14. 19. sz. 1–2. old.). A boltokban azonban gyakran még a fejadaghoz elegendő mennyiség sem érkezik meg, a vásárlók ezért dühösek. (GM. 1990. jan. 24. 27. sz. 1–2 old.; jan. 31. 33. sz. 1–2 old.)

A megye gazdasági mutatói szerint a termelés jelentősen visszaesett 1989 januárjához képest: az ipari termékek előállítása 24,4 százalékot esett, a munka termelékenysége 31 százalékot, a szocialista országokkal folytatott kereskedelem pedig 45 százalékot. (GM. 1990. febr. 21. 52. sz. 1 old.)

1990. január 3.

A BÚSZ január 3-i számában közlik, hogy megalakult a Máramaros Megyei Magyar Demokrata Szövetség, az RMDSZ területi szervezeteként. Az ideiglenes intézőbizottság a

következő igényeket fogalmazza meg: 1. A szövetség képviselőinek biztosítása az NMF-tanácsokban; 2. anyanyelvű oktatás minden szinten, már a második évharmadtól kezdődően; 3. saját intézmények létesítése; 4. magyar sajtótermékek cenzúrázatlan megjelenése, és a jelenlegi *Bányavidéki Új Szó* társadalmi-politikai-kulturális lappá való alakítása; 5. anyanyelv használata a közigazgatásban, törvényhozásban, igazságszolgáltatásban; 6. kétnyelvű feliratok a magyarlakta településekre; 7. magyarországi és más országokból származó magyar kiadványok szabad behozatala az országba; 8. szabad utazás; 9. levéltitok betartása, telefonbeszélgetések lehallgatásának és külföldi adások zavarásának megszüntetése; 10. A településnevek magyar formájának használata a magyar kiadványokban. Felkérlik az NMF tanácsának végrehajtó bizottságát, hogy intézkedjen a Lendvay Márton emléktáblának, a Szovjet Emlékmű magyar bronz feliratának, valamint a megye más helységeiből eltávolított műemlékek visszahelyezéséről. (*BÚSZ*. 1990. jan. 3. 5. sz. 1. és 4. old.) A közzétett szövegen az előző két, hivatalos munkaszüneti napon dolgoztak a szervezők (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 13. old.)

Koltón szükségesnek tartják a mezőgazdasági termelőszövetkezet önállósítását. (*BÚSZ*. 1990. jan. 3. 5. sz. 2. old.)

Felsőbányán megalakul az RMDSZ. (*BÚSZ*. 1990. jan. 6. 6. sz. 1. old.)

1990. január 4.

Hagymásláposon megalakul az RMDSZ. (*BÚSZ*. 1990. jan. 6. 6. sz. 1. old.)

1990. január 6.

Az Máramaros Megyei Magyar Demokrata Szövetség közgyűlésén megválasztják az Ideiglenes Intéző Bizottság tagjait. Elnök Pusztai János író, alelnökök György József geológus és Leopold László tanár. 12 szakbizottság alakul: 1. adminisztráció és titkárság: Csiky Sándor kohómérnök, Lászlóffy Bálint zenész; 2. protokoll titkárság (szóvivők): Leopold László és Pusztai János; 3. szervezési bizottság: Ambrus Vilmos, Farkas Zoltán újságíró, közgazdász és György József; 4. ipari bizottság: Berki Pál, Gál József, Kaiser István, Lőrinczi Kálmán, Ludescher István mérnök, Mazur István mérnök és Viland Ernő vasmunkás; 5. mezőgazdaság, Erdő- és Vízgazdálkodás, Környezetvédelem: Forgács László erdészmérnök, Györffy Lajos orvos, hegyi mentős, Horváth Csaba, Kuzman András, Ravay Nagy Sándor, Szaniszló József agrármérnök és Szilágyi Kálmán pszichológus; 6. tanügyi

bizottság: Karsai Magda tanár, Kádár István, Kishegyi Endre mérnök, Kiss Kornél tanár, Markó Gábor tanár, Vánk Margit tanár, Vicsai János, Virágh Dénes tanár és Zonda Attila tanár; 7. sajtóbizottság: Csomai György újságíró és Rozsnyai Bálint; 8. ifjúság, sport, turisztika: Kuzman Kinga, Lőrinczi Attila, Nagy Zoltán, Pacsa László tanár és Schneider Tibor; 9. szociális problémák, egészségvédelem: Bónis István orvos, id. Bortnyik Béla, Bőjthe Edit orvos, Kishegyi Géza, Márton Árpád orvos és Palencsár Csaba; 10. közigazgatás bizottság: Böndi István közigazgatás, Böndi Gyöngyi közigazgatás, Giesswein Tamás és Olajos Pál; 11. művelődés, vallásügy és műemlékvédelem: Balogh Béla levéltáros, Bencze Lajos tanár, Dienes Gábor, Gisztinelli János, Lukács Erzsébet, Molnár Gál Csaba, Oszóczki Kálmán levéltáros, Szász István, Törös Gábor szobrász, Varga Károly koltói református lelkész és Véső Gusztáv festőművész; 12. jogi bizottság: Csiha Tamás és Horváth Attila jogász. (*BÚSZ*. 1990. jan. 7. 9. sz. 1. old.; interjú Csiha Tamással, 2010.)

A bizottság népes. A stratégia az volt, hogy minél több személy nevesítve kötődjék a szervezethez. Konkrét feladatok még nem körvonalazódtak a bizottságoknak. Minden javaslatot figyelembe vettek, olyan személyeket is megszavaztak, akik nem voltak jelen az ülésen. (Interjú Csiha Tamással, 2010.)

A gyűlés nem volt meghirdetve, így a választás sokak tudta nélkül zajlott. Később többen tiltakoztak, de új választásra nem került sor. A gyors lépésre azért volt szükség, mert hivatalosítani kellett a szervezet működését (bélyegző, banki aláírás stb.). (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 11. old.)

Ludescher István (mérnök, Színesfémkohászati Vállalat) 1989. december végén vállalati küldöttként lett tagja a nagybányai NMF tanácsának. Ebben a minőségben kerül kapcsolatba a magyar szerveződéssel. (Ludescher István: *Rövid (személyes) beszámoló (avagy elszámolás) az RMDSZ-beni tevékenységről*. 1992. Kézirat. 1. old.)

1990. január 7.

A nagybányai Bányászgépfelszerelési Vállalat alkalmazottai (797 aláírással kísérve) petíciót tesznek közzé a *Graiul Maramureşului* hasábjain, amelyben a következőket kérik: 1. a *Graiul Maramureşului* ne tartozzék többé az NMF-hez, hanem legyen független napilap; 2. az újságon keresztül nyíltan meg lehessen vitatni az NMF, a közigazgatási szervek, a hadsereg, a gazdasági intézmények stb. tevékenységét, és ebben a párbeszédben pontosan informálják a lakosságot a közügyekről (élelmiszerellátás, segélyszállítmányok elosztása, tömegközlekedés,

környezetszennyezés, közvilágítás stb.); 3. részletes életrajzi adatok az NMF megyei tanácsának tagjairól, beleértve a múltbeli szakmai-politikai tevékenységüket; 4. információkat a volt RKP megyei bizottság tulajdonába tartozó javak aktuális használatáról (ki használja, kinek az érdekében?); 5. információkat az előző rendszer megyei kiszolgálóiról, beleértve az aktuális tevékenységüket; 6. a sajtó vizsgálja ki, hogy miként ültetik gyakorlatba megyei szinten az NMF rendeleteit (például boltok nyitvatartási ideje, útlevelek kiadása, stb.). (GM. 1990. jan. 7. 13. sz. 3. old.)

1990. január 8.

Pusztai János lemond a Máramaros Megyei Magyar Demokrata Szövetség ideiglenes intéző bizottságának elnöki tisztségéről. A január 12-i *BÚSZ* közzéteszi a lemondását. Az indok: a választás napján az újság több cikkében is megjelenik, ez pedig azt a hatást kelti, mintha „rafináltan” előkészítette volna a megválasztását. Ezért, illetve az írói nyugalom megőrzése érdekében kéri, hogy megválasztását tekintsék semmisnek. (*BÚSZ*. 1990. jan. 12. 8. sz. 1. és 3. old.) A döntése többeknek jelent megnyugvást, mivel Pusztait nagyon nehéz volt elérni és nem lehetett tárgyalni vele napi ügyek intézéséről. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 15. old.; interjú Kiss Kornéllal, 2010; interjú Márton Árpáddal, 2010.)

1990. január 9.

Feloszlik az NMF megyei tanácsa. A gyűlésen az NMF Nagybánya municípium tanácsának tagjai is részt vesznek. A döntés továbbá: az új tanács megválasztásáig a megye adminisztratív vezetését a katonai parancsnokság veszi át; az új ideiglenes tanács megválasztására január 15-én kerül sor; a választáson jelen lesznek az NMF municípiumi és városi tanácsának tagjai, a községeket pedig a végrehajtási büroók tagjai (az elnök és a titkár) képviselik; a Máramarosi Szabad Ifjúsági szervezet is állít jelölteket a választáson. (*BÚSZ*. 1990. jan. 12. 8. sz. 1. old.)

A Nagybányai Kisiparosok Szakmai Szakszervezete megalakításának kezdeményező csoportja *Program-kiáltványt* tesz közzé. Céljaik közt szerepel a következő jogok kiharcolása: kapcsolatot tartani bármely hazai és külföldi vállalattal; nyersanyag és félkész termékek nagykereskedelmi áron való beszerzése; munkaeszközök beszerzése; energia és fűtőanyag használata; kölcsönök, adókedvezmények; helységek bérlése termékek eladásához és szolgáltatás nyújtáshoz. A kezdeményező csoport tagjai: Hadobás Tibor, Selăgeanu Anca,

Mezei János, Szász Lajos, Demeter Mária, Niculescu Marius, Szezezei Sándor, Tüdik Antal, Szabó Ciprian, Zoicas Nicolae, Aci Dinu, Kukás Luminița, Willand Ernő, Scheip Ferenc, Scheip Öcsi, Bálint Károly és Hadobás Annamária. (*BÚSZ*. 1990. jan. 9. 7. sz. 4. old.)

1990. január 11.

Koltón akadályokat gördítenek az NMF által összehívott közgyűlés útjába, amelyen a földosztás kérdését akarják megtárgyalni. A koltói református lelkész (Varga Károly) nem hirdette ki, így az emberek nem jelentek meg, majd a koltói farm igazgatója (Tar Endre) nem engedi be gyűlésezni az összegyűlteket. Végül a kultúrotthonban került sor a megbeszélésre. (*BÚSZ*. 1990. jan. 19. 10. sz. 2. old.)

1990. január 12.

A *BÚSZ* január 12-i számban jelenti be lemondását Csiky Sándor (kohómérnök) az RMDSZ-tisztségéről, azzal érvelve, hogy a választás tisztességtelen módon történt, mivel a közgyűlést nem hirdették ki. A választásról a toborzó csoport tagjai sem tudtak, az előző napi gyűlésen is csupán a szövetség szerkezetéről, munkacsoportok kialakításáról esett szó. Nyilatkozatához Geszti Szilárd is csatlakozik. (*BÚSZ*. 1990. jan. 12. 8. sz. 1. old.)

A Bányavállalati Központban gyűléseznek a kapnyiki, sujori, ilobai, borsabányai, felsőbányai és a Zazar bánya képviselői. A következő döntés született: 1. január 14-ig minden egységben megalakítják a bányászok szabad szakszervezetét; 2. január 15-én a szakszervezetek képviselői Bukarestbe utaznak és benyújtják az NMF-nek a 33 pontos követelésüket; 3. ameddig döntés születik az ügyekben a munkahét 5 napos lesz, naponta 6 órát dolgoznak (eddig 6 nap, 6 óra). (*GM*. 1990. jan. 12. 17. sz. 1. és 4. old.)

Délután a Bányagépfelszerelési Vállalat előtt mintegy 200 munkás gyűl össze és követelések hangoztatása mellett azt firtatják, hogy mivel foglalkozik a vállalat műszaki vezetősége. (*BÚSZ*. 1990. jan. 19. 10. sz. 1. old.)

A nagybányai gazdasági egységek és intézmények küldöttjei megválasztják az NMF Nagybányai Tanácsát és a végrehajtó bizottságot. A 27 tagú Tanács összetétele: Banciu Emil mérnök (IMUAS), Barbul Sorin mérnök (CTGE), Beșe Hosu Vasile bányász (Herja bánya), Blaj Adrian almérnök (UJCM), Bozîntan Ioan (Kötöttárú részleg), Buhan Ioan matematikus (BJATM), Cameniczki Cornel közgazdász (Bányászgépfelszerelési Vállalat), Ciocotișan Anton (IFS Faimar), Costinaș Andrei lelkész, Dascăl Iosif mester (IT Maramureș), Dăncuș

Ștefan könyvelő (Avicola Vállalat), Dejeniczki Vladimir almérnök (Săsar bánya), Dobra Vasile felügyelő (Banca Agricolă), Dragomir Gheorghe tanár, Georgeoi Simion műépítész (CPJ), Gorduza Victor muzeológus (Ásványtani Múzeum), Ignat Mihai mérnök (IMRAUT), Koszma Alexandru főorvos (Máramaros Megyei Kórház), Ludescher István mérnök (Színesfémkohászati Vállalat), Marc Ioan sofőr (Autobaza de transporturi), Mihali Augustin (Bányavállalati Központ), Pop Alexandru igazgató (AC Ind.), Sîntioan Viorel alezredes (Hazafias Gárda), Stegorean Gabriela mérnök (Electrometal Szövetkezet), Vaikovschi Silvestru főmérnök (Uzina Metalgică Ferneziu), Zaharia Traian (ICSMI). A továbbiakban a Tineretul Liber is küld egy képviselőt. A végrehajtó bizottság tagjai: Pop Alexandru (elnök), Zaharia Traian (alelnök), Sîntioan Viorel alezredes (alelnök), Mihali Augustin (titkár), Georgeoi Simion (bizottsági tag), Gorduza Victor (bizottsági tag) és Ciocotișan Anton (bizottsági tag). (GM. 1990. jan. 13. 18. sz. 1. old.; Consiliul Municipal al FSN, fénymásolat Ludescher Istvántól.)

1990. január 13.

Az RMDSZ Marosvásárhelyen megtartja első tanácskozását, amelyen 17 megye küldöttsége vesz részt. Máramaros megyét Leopold László és Virágh Dénes képviseli. A küldöttek a *BÚSZ* 16-i számában számolnak be a vitáról, pontosabban az RMDSZ Intéző Bizottságának Elvi Nyilatkozatáról és Pálfalvi Attila tanügyminiszter-helyettes útmutatásairól (választások az oktatási intézményekben, osztályok létszáma, káderhiány pótlása, anyanyelvű felvételi, anyanyelvű oktatás, Bolyai Egyetem stb.). A Máramaros Megyei RMDSZ oktatási szakbizottsága felkéri a magyar iskolák tanárait, hogy küldjenek képviselőket a január 17-én megtartandó gyűlésre, ahol további teendőket tisztáznak. (*BÚSZ*. 1990. jan. 16. 9. sz. 1. és 3. old.)

A *BÚSZ* január 23-i számában Mazalik Alfréd számol be a gyűlésen megvitattott fontosabb témákról. (*BÚSZ*. 1990. jan. 23. 12. sz. 1. old.)

Megjelenik az első környezetvédelem témájú cikk a *Graiul Maramureșului* napilapban, elsőként egy olvasói levél formájában, Aurel Ciolte mérnök tollából. Korábban cenzúrázták a nagybányai ipari szennyezésre vonatkozó írásokat. (GM. 1990. jan. 13. 18. sz. 2. old.) Ezentúl gyakori a levegő-, víz- és talajszennyezéssel, illetve erdőirtással kapcsolatos cikk, február 18-tól pedig külön rovat indul *Nagybányai környezetszennyezési értesítő* címmel, amelyben

pontos adatokat közölnek a levegő és a Zazar szennyezettségéről. (*GM*. febr. 18. 49. sz. 1. old.)

1990. január 14.

A *Graiul Maramureşului* több részben interjút közöl a házi őrizetben élő Bărbuleţ Vasileval, a volt megyei RKP-elsőtítkárral. Gavril Fărcaş hadnagy kíséretében Viorica Mehedinţi újságíró készíti az interjút. A kérdések támadók, a válaszok kitérők vagy tagadók. (Cine eşti dumneata domnule Bărbuleţ? Un laş? Un fricos? Sau şi una şi alta?!? *GM*. 19–21. sz. 1–2 old; 22. sz. 1. old.)

A *Graiul Maramureşului* szerkesztőségét felkeresi egy csoport (vállalatok és más intézmények képviselői), a beszélgetés eredménye pedig egy sor kérdés és javaslat, amelyet a megyei katonaság vezetőihez intéznek. Ezek a következők: 1. Miért nem szabad a bejárás a firizai gáthoz? 2. Közljék az újságban a volt Securitate jelenlegi helyzetét és összetételét. 3. Segítsék az újságírókat, hogy pontosan tájékoztathassák az olvasókat. 4. Mi az „escadronul morţii”? 5. Hol vannak a listák a vállalatokban ügyködő Secu-besúgókkal? 6. Tegyük lehetővé, hogy a jóhiszemű vállalati alkalmazottak fenyegetés és cenzúra nélkül elmondhassák a véleményüket. 7. Vizsgálják ki Derecskey József ügyét, aki a Securitate épületének elfoglalásakor videofelvételt készített. 8. Ki engedélyezte Mihai Niculiţă számára az autót, amellyel távozott? 9. Miért nincs letartóztatva a volt elsőtítkár? 10. Miért a Kereskedelmi Igazgatóság intézi a segélyszállítmányok szétosztását? Hogy lehet itt Tegzeş volt RKP megyei bizottsági tag még mindig igazgató? 11. Vizsgálják újra az ügyet, miszerint a megyei kórház eltérítette a Vörös kereszt segélyszállítmányát. 12. Miért jutnak volt pártaktivisták könnyebben munkához, míg annyian várokoznak egy-egy munkahelyre? 13. Vizsgálják ki a lakáselosztások, nyugdíjelosztások és alkalmazások ügyét a vállalatokban. 14. A pártapparátusban és KISZ-ben végzetek számára fenntartott tanügyi helyeket nyissák meg, hirdessenek versenyvizsgát. 15. Szervezzenek villámellenőrzéseket az élelmiszerboltokban, azért, hogy az áru valóban a vásárlókhoz kerüljön. 16. Miért nem jelenik meg hír az újságban a megyében zajló tüntetésekről? 17. Más újságokat is lehet szerkeszteni Máramaros megyében? (*GM*. 1990. jan. 14. 19. sz. 4. old.)

A megyei katonaság vezetői néhány kérdésre érdemben válaszolnak a *GM* következő számában. A Securitate-ra vonatkozóan: január 14. óta nincs bejárásuk a volt székházukba, fegyverük nincsen; a hadsereg alárendeltségébe kerültek. A Securitate-nak jelentő vállalati

alkalmazottak: a listák a hadsereg levéltárában vannak, az igazságügyi szervek fogják kivizsgálni. A volt megyei elsőtítkárt a hadsereg őrzi. (Megjegyzés: Vasile Bărbuleț május elején két 22 tonnás teherautóval, feltűnés nélkül elköltözik a megyéből. Lásd: *GM*. 1990. máj. 12. 117–118. sz. 1–2. old.) Az alkalmazások kérdésében a katonaságnak nincsen kompetenciája, erről az intézmények vezetői, illetve az NMF egységei döntenek. (*GM*. 1990. jan. 16. 20. sz. 4. old.)

1990. január 15.

Megalakul az NMF Máramaros Megyei tanácsa. Tagjai: Boldor Ioan mérnök, nagybányai Erdőkitermelő és Szállító Vállalat; Buzilă Liviu közgazdász, Megyei Kereskedelmi Igazgatóság; Boitor Victor forgalomirányító, nagybányai Gépkocsitelep; Bordei Gheorghe jogász, nagybányai Törvényszék; Botiș Augustin tanár, nagybányai Elektrotechnikai Líceum; Butuza Ștefan, a kápolnokmonostori Mezőgépeszeti Állomás juhtenyésztő farmjának felelőse; Crăciun Avram, felsőbányai Vasúti Építőanyagipari Vállalat; Cedică Georgeta tanár, gardányi általános iskola; Costin Vasile asztalos, kővárgarai mezőgazdasági termelőszövetkezet; Danci Pavel szakoktató mester; Filipciuc Gheorghe agrármérnök, Máramarossziget; Giurgi Ștefan, almérnök, nagybányai Bányászgépfelszerelési Vállalat; Hărănguș Vasile agrármérnök, nagybányai Állami Mezőgazdasági Vállalat; Hojda Ioan (Tonea) magángazdálkodó, Majszen; Ienculescu Mihai mérnök, kapnyikbányai Bányauzem; Ilie Tudorel mérnök, nagybányai Színesfémkohászati Kutató és Tervező Intézet; Iuga Nicolae tanár, máramarosszigeti Dragoe Vasile Líceum; Kirmayer Ferenc tanár, színérváraljai általános iskola; Kocsis Árpád mérnök, nagybányai Építkezési Fővállalkozási tröszt; Krizsevszki Victor-Aldiu magántermelő, Nagysomkút; Lazin Mircea szobrász, máramarosszigeti Gazdasági Társulás; Lupuț Teodor közgazdász, nagybányai Megyei Közszállítási Vállalat; Manole Vasile mérnök, nagybányai Színesfémkohászati Vállalat; Mariș Ioan mérnök, máramarosszigeti Mechanikai Vállalat; Miculaiciuc Ioan magángazdálkodó, Havasmező; Mocanu Ioan technikus, felsővisói Erdőkitermelő és Szállító Egység; Mociran Gavril lelkész, nagybányai ortodox esperesség; Moldovan Traian szobrász, nagybányai Megyei Múzeum; Mureșan Ioan mester, nagybányai Textilipari Vállalat; Nógrádi Béla lelkész, nagybányai református esperesi hivatal; Palincaș Vasile mérnök, nagybányai Szerszámgépeket és Géptartozékokat Gyártó Vállalat; Pascu Dinu mérnök, nagybányai Geológiai Kutató és Feltáró Vállalat; Pop Ioan technikus, máramarosszigeti Feldolgozó Kombinát; Pop Marcel aktív tiszt, 01300-as számú katonai

egység; Pop Marin gépkocsivezető, sikárlói Mezőgazdasági Termelőszövetkezet; Pop Nicolae geológus, nagybányai Bányaiipari Központ; Popa Gheorghe aktív tiszt, a 0354-es számú katonai egységből; Şainelik Alexandru festőművész; Saplonţai Gheorghe almérnök, felsővisói komplex geológiai brigád; Sfara Ioan síkköszörűs, hosszúfalusi Mezőgépesítő Állomás; Sigheartău Ioan tanár, magyarlápósi Ipari Líceum; Stănescu Ioan közgazdász, a Nemzeti Bank fiókjától; Şteţco Gheorghe bányász, Borsabánya; Timiş Ioan közgazdász, Borsa; Turicu Adrian mérnök, nagybányai Postaigazgatóság; Tîntaş Mihai közgazdász, felsőbányai Gyümölcs- és Zöldségfeldolgozó Központ; Vaum András bányász, Erzsébetbánya; Vartolmeu Maria tanár, Izakonyha; Vintilă Călin tanár, nagybányai Gazdasági Líceum; Zubac Ioan orvos, Megyei Kórház. A Tanács első ülésén megválasztják a Végrehajtó Bűrót. Tagjai: Popa Gheorghe alezredes – elnök; Tîntaş Mihai – alelnök; Bordei Gheorghe – titkár; Crăciun Avram, Hărănguş Vasile, Ilie Tudorel, Pop Nicolae és Vintilă Călin – tagok. (*BÚSZ*. 1990. jan. 16. 9. sz. 1. és 3. old.)

A megyei tanács keretében tíz munkacsoportot is alakítanak, köztük egy nemzeti kisebbségi bizottságot is, amelyet Nógrádi Adalbert esperes vezet. (*GM*. 1990. január 16. 20. sz. 1. old.)

1990. január 16.

A Nagybányai Magyar Demokrata Szövetség Kezdeményező Bizottsága közgyűlést hív össze január 25-re, a napirendi pont: a városi MDSZ vezetőségének megválasztása. Helyszűke miatt és a választás demokratikus jellegének biztosítása végett a jelenlétet 1:40 arányban szögezik le. Jelölőgyűlések megszervezését javasolják munkahelyenként, illetve megszervezik a nyugdíjasok és háztartásbeliek jelölő-közgyűlését. A jelöltek listáját január 13-ig kell eljuttatni az MDSZ székházába. (*BÚSZ*. 1990. jan. 16. 9. sz. 3. old.)

Az MDSZ a *BÚSZ* január 16-i számában kéri, hogy a gyerekeiket magyar tannyelvű óvodákba, napközikbe, iskolába beíratni szándékozó szülőket és tanulókat, hogy jelentkezzenek nyilvántartásba vétel céljából az MDSZ székházában. (*BÚSZ*. 1990. jan. 16. 9. sz. 3. old.) Ezzel a felméréssel a tanügy szakembereinek a munkáját kívánják megalapozni. Kádár István tolmácsolásában, a tervek/remények a következők: két magyar líceum indítása a megyében, egyik Máramarosszigeten, a másik Nagybányán, az utóbbit valószínűleg a német líceummal közösen. Az elért eredmények: napokon belül több magyar óvodáscsoport indul a Nagybányán és vidéken, a Şincai Líceumban beindul a sokat vitatott magyar IX. osztály. (*BÚSZ*. 1990. jan. 19. 10. sz. 3. old.)

A Máramaros Megyei Magyar Demokrata Szövetség művelődési, vallásügyi és műemlékvédelmi bizottsága akciót kezdeményez a Lendvay- emléktábla felkutatására és visszahelyezésére. Az emléktábla 1989 nyarán tűnt el. Az újságban közzétett felhívásra többen jelentkeztek, és az útmutatásaik alapján kiderült, hogy az emléktáblát a város szisztematizálási osztályán őrzik. Az illetékesek átadták az emléktáblát az RMDSZ-nek. (*BÚSZ*. 1990. jan. 30. 13. sz. 1. old.)

A Máramaros megyei bányász szakszervezetek küldöttei (50 fő) találkoznak Petre Roman miniszterelnökkel, aki a támogatásáról biztosítja őket. A két és fél órás megbeszélésen bányászok a következő követeléseket terjesztették elő: 5 napos munkahét, 6 órás munkanap, szabad vasárnapok és ünnepnapok, 5 százalékos fizetésemelés, az éjszakai munkáért 15-25 százalékos béremelés, az ünnepnapra eső szolgálatért kétszeres fizetés, a gyermekeiknek támogatás, az ingyen biztosított étkezési keret megnövelése 8-ról 15 lejre, az éves pihenő szabadság 30 napra emelése, nyugdíjazás 20 év munka után, élet- és munkakörülmények javítása, üdülési csekk, ingyenes orvosi ellátás a bányászok és családjuk számára, ingyenes szállítás a munkahelyre stb. A bányászok azt üzenik az otthon dolgozó társaiknak, hogy a követeléseket elfogadják, ezért cserébe pedig fokozzák a termelést. (*GM*. 1990. jan. 17. 21. sz. 1. old.; jan. 23. 26. sz. 1. és 3. old.)

1990. január 18.

Az NMF városi bizottsága megválasztja az államigazgatási szerveket: polgármester – Ștefan Filimon, mérnök; alpolgármester – Ioan Andone, közgazdász; titkár – Virgil Crăciun, jogász; tagok – Corneliu Căpilnean műépítész, Andrei Costinaș lelkész, Vasile Sabău mérnök. (*GM*. 1990. jan. 19. 23. sz. 1. old.)

A lakosoktól beérkezett panaszok alapján a polgármester a következő feladatokat azonosítja: munkahelyteremtés, ennek érdekében már tárgyalta a vállalatok vezetőivel, hogy támogassák az NMF törvényerejű rendelet-tervezetét a munkaerő átrendezésével kapcsolatban; a tömbházak tatarozása, amelyhez minimum 40 millió lejre lenne szükség, viszont az önkormányzatnak csak 17 millió leje van; meleg víz, gáz és áram megfelelő szolgáltatása. (*GM*. 1990. jan. 4. 27. sz. 1. és 3. old.)

1990. január 19.

Az NMF megyei tanácsa megválasztja a megye elöljáróit: polgármester – Anton Pop mezőgazdasági mérnök; alpolgármester – Ioan Dului bányamérnök; titkár – Ioan Mihăilă jogász. (GM. 1990. jan. 20. 24. sz. 1. old.)

1990. január 21.

A Máramaros megyei Mezőgazdasági és Élelmiszeripari igazgatóság a következő javaslatokat és kéréseket terjeszti elő a mezőgazdaság felélesztése és a lakosság ellátása céljából: 1. a földeket méltányosan osszák szét, a mezőgazdasági egységek (farmok, szövetkezetek) alakuljanak állami mezőgazdasági vállalatokká. 2. A termelőszövetkezetek állatállományát vegyék át az állami egységek a takarmány előállításához szükséges földekkel és épületekkel együtt. 3. A termelőszövetkezetek szakértőit alkalmazzák a helyi közigazgatásban, egy 3–5 fős mezőgazdasági osztály keretében. 4. A megye csupán 40 százalékát tudja előállítani a lakosság tej és hús szükségletének. Ahhoz, hogy serkentsék a magántermelők hozzájárulását az állami vállalatok termeléséhez, javasolják a felvásárlási ár 100 százalékkal való növelését. 5. Továbbá havonta 300 tonna húst, 100 tonna sajtfélét, 50 tonna vaját és 100 tonna szalonnát kérnek a többi megyétől a bányászok számára. 6. A sertés és madárneveldek fenntartásához havonta 12 000 tonna gabona és tápszer leosztását kérik. (GM. 1990. jan. 21. 25. sz. 1–2. old.)

1990. január 23.

A *BÚSZ* január 23-i számában közlik a MADISZ programtervezetét, illetve a nagybányai MADISZ ideiglenes alapszabályzatát. A cikket Nagy Zoltán és Schneider László jegyzi. (*BÚSZ*. 1990. jan. 23. 12. sz. 3. old.)

Mintegy 800 felsőbányai és kapnyiki bányász jelenik meg az IPEG székházánál megfelelő élet- és munkakörülményeket követelve. Hat órás tárgyalás alatt meggyőzik őket (elsősorban Ioan Gherghel mérnök), hogy félrevezették őket: a szakszervezetük révén a kéréseiket már tolmácsolták a kormánynak, a szakszervezetük vezetőjét semmi bántalom nem érte. (GM. 1990. jan. 25. 28. sz. 1–2. old.)

1990. január 25.

A nagybányai RMDSZ megtartja első közgyűlését a Szakszervezetek Művelődési Házában. A gyűlést Csiha Tamás (ügyvéd) vezeti. A napirendi pontok: 1. beszámoló, 2. az *Alapszabályzat* felolvasása, 3 a választmány megválasztása, 4. vélemények a hallgatóság részéről (Kiss

Kornél: *Tíz éve történt...* 1999 Kézirat. 16. old.). A gyűlésen kb. 700 küldött vesz részt. Az ideiglenes vezetőség ismertette a *Szándéknyilatkozatot*, az *Alapszabálytervezetet*, beszámolt a tevékenységéről és megválasztották az RMDSZ municípiumi vezetőségét. Ennek összetétele: Leopold László (tanár) elnök, Csíky Sándor (kohómérnök) alelnök, Váradi Éva titkár, Ambrus Vilmos a szervezési, Markó Gábor (nyugdíjas tanár) és Farkas Zoltán a sajtó, Kiss Kornél, Kádár István és dr. Palencsár Csaba tanügyi, Véső Gusztáv és György József a művelődési, Lőrincz Kálmán a vallásügyi, Oszóczki Kálmán (levéltáros) a műemlékvédelmi, Kopányi Sándor és Ludescher István a gazdasági, Szaniszló József (agrármérnök) a mezőgazdasági, Györffy Lajos és Mazuri István az erdő-, víz- és környezetvédelmi, Márton Árpád (orvos) és Kishegyi Géza (mérnök, egy időben a vegyi kombinát igazgatója) az egészségügyi és szociális, Széllyes Imre a és Geiger Attila az ifjúsági, Böndi István és Olajos Pál (közgazdász) a közgazdasági, Csiha Tamás a jogügyi bizottság vezetője. (*BÚSZ*. 1990. jan. 30. 13. sz. 1–2. old.)

Mindenki szót kap, aki kéri. Kb. 12-15 személy él a lehetőséggel, a gyűlés elhúzódik. Közben kialszanak a lámpák a teremben, illetve valaki felborít egy poharat, miközben az előkészített elemilámpa után nyúl. A pánikhelyzetet énekléssel oldják fel (*Tavaszi szél vizet áraszt*). Nemsokára újra van áram és folytatódik a gyűlés. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 16. old.)

A közgyűlésen megvitattott egyik téma a sajtó és az RMDSZ kapcsolata. Az RMDSZ nehezményezi, hogy a belső viták nyilvánosságra kerülnek, illetve, hogy a helyi magyar sajtó „kioktatja”. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 16–17. old.)

Pusztai nem jelenik meg a közgyűlésen. (Kiss Kornél, *uo.*)

A *Graiul Maramureşului* napilapban közzéteszik, hogy az NMF indul a parlamenti választásokon. Arra az érvre, hogy a Front egy mozgalom és nincsen kialakult pártstruktúrája, a lengyelországi Szolidaritással, a csehszlovákiai Fórummal, és a zöld mozgalmak választási sikereivel példálózva válaszol. (*GM*. 1990. jan. 25. 28. sz. 1. old.)

Zavargások a nagybányai börtönben. Az elítéltek kegyelmet, jobb életkörülményeket, a visszaéléseket elkövető felügyelők megbüntetését, kapcsolattartási lehetőséget a médiával stb. követelnek. (*GM*. 1990. jan. 25. 28. sz. 2. old.)

1990. január 26.

Január 26-tól kezdődően a *Graiul Maramureşului* napilapban közlik a megye területén működő vállalatokban létrehozott munkahelyek számát, férfi és női munkára lebontva. Elsőként a nagybányai listát hozzák le. (*GM.* 1990. jan. 26. 28. sz. 2. old.) A munkahelyeket a 33/1990. törvényerejű rendelet alapján hozták létre. A munkahelyeket február 15-ig be kell tölteni, versenyvizsga nincsen. A kérelmeket a vállalat igazgatója, az NMF-egység elnöke, a polgármesteri hivatal küldöttje és a Munkaerő Hivatal küldöttje bírálja el. (*GM.* 1990. jan. 28. 31. sz. 4. old.) Bár a rendelet kötelezővé teszi új munkaerő felvételét, az aktuális alkalmazottak számának arányában, több vállalat is azzal érvel, hogy nincsen szabad helyük, illetve felméri a jelentkezők képességeit. A munkanélküliek 80 százaléka jelentkezik felvételre. (*GM.* 1990. febr. 2. 35. sz. 1. old.)

1990. január 28.

Bukarestben, 27-én egyetemisták tüntetnek az NMF ellen, illegitimnek tartva azt, hogy indul a parlamenti választásokon. Másnap többen csatlakoznak hozzájuk. Este Nagybányán nagy tömeg gyűl össze tüntetni az NMF mellett, „Iliescu, nu uita/ Maramureşul te vrea!”-jellegű szlogeneket skandálva. A menet érinti a *Graiul Maramureşului* szerkesztőségi hivatalát, az NMF megyei székházát, illetve a polgármesteri hivatalt. (*GM.* 1990. jan. 30. 32. sz. 1–2. old.) Különvonat indítását kérik, hogy Bukarestbe menjenek megvédeni a Frontot. Bár a megyei NMF ezt megígérte, később visszavonta az egészet. (*BÚSZ.* 1990. febr. 2. 13. sz. 1–2. old.)

1990. január 30.

Kétszáz fős nagybányai csoport, munkások és diákok, érkeznek Bukarestbe, hogy kifejezzék az NMF Platform iránti támogatásukat, kérjék, hogy az NMF vegyen részt a parlamenti választáson, Ion Iliescu pedig induljon az elnökválasztáson. További kérések: tisztázzák, hogy az új pártok vezetői, akik külföldről érkeztek, mivel foglalkoztak az elmúlt 10 évben; ne szüntessék meg a vállalatok szintjén működő NMF-tanácsokat. Több település küldöttsége mellett a nagybányai csoportból is fogadott Iliescu 15 főt. (*GM.* 1990. febr. 1. 34. sz. 1. old.)

1990. február 2.

Megjelenik a földműveseket és az állami és szövetkezeti egységek gazdasági munkáját stimuláló törvényerejű rendelet, illetve a mezőgazdasági termelőszövetkezetek alkalmazottainak biztosított nyugdíj emeléséről és más társadalombiztosítási jogosultságokról

szóló törvényerejű rendelet. (GM. 1990. febr. 2. 35. sz. 2–3. old.; febr. 7. 39. sz. 1–2. old.) A következő napokban Victor Surdu mezőgazdasági és élelmiszeripari miniszteri rangú államtitkár Máramaros megyei településeket látogat, tárgyal a földművesekkel és helyi önkormányzati képviselőkkel. A megyében sok a vidéki lakos, a termőföld pedig kevés. A parasztok nehezményezik, hogy nem kapják vissza az összes földet és állatot, a miniszter azonban azzal érvel, hogy a lakosság ellátásához a nagy szövetkezeteknek (állatneveldek, gyümölcsösök stb.) állami tulajdonban kell maradniuk. A probléma azokban a falvakban a nagyobb, ahol az egész határ ilyen nagy szövetkezetekhez tartozik és nincsen visszaszolgáltatható föld. A termelőszövetkezetek már több helyen feloszlottak a megyében, számos visszaélés, rongálás és jogtalan eltulajdonítás történt. A miniszter tárgyalta a munka nélkül maradt mezőgazdasági szakemberek (állatorvos, agrármérnök stb.) elhelyezéséről. (GM. 1990. febr. 4. 37. sz. 1–4. old.)

Koltón felszámolták az állattenyésztő farmot. Az állatok elosztásáról egy bizottság dönt: Bencze Lajos mérnök, Daróczi József mérnök, Jenei Jenő tanár, Andreicuți Ștefan technikus, Pécsi Mihály, Bartalis Árpád, Vakarcs Géza, Móré Imre és Balázs Károly tsz-tagok. Figyelembe vették, hogy a szövetkezetbe való belépéskor ki hány állatot adott, ennek alapján választhat a legjobb tehének közül. A környékről is érkeztek vásárlók. A befolyt összeget sem a termelőszövetkezet, sem a helyhatóságok nem vették át, ezért személyi számlán helyezték el. Tervezik a földterületek szétosztását is. (BÚSZ. 1990. febr. 16. 18. sz. 1. old.)

Erdőszádán erősíteni akarják a termelőszövetkezeti formát, Cernești-en és Vima Mică-n a felszámolás mellett döntöttek. Egyes településeken csak az örökösök kapták vissza a földeket, máshol egyforma részben osztottak a falu lakói, még azok a családok is kaptak, akik később költöztek a településre. (GM. 1990. febr. 10. 42. sz. 1–2. old.) Boiu Mare településen február 8-án megszavazták a következőket: a termelőszövetkezet feloszlata; a kollektivizálás előtti állapotok visszaállítása; akiknek nincs földjük, kapnak azoktól, akiknek sokat kell visszaszolgáltatni; a teherautó a község szolgálatában marad, a traktorokat elosztják a falvak között. (GM. 1990. febr. 20. 50. sz. 3. old.) Kováson (Coaș) is a feloszlata ellett szavaztak, a 16 évet betöltött lakosok pedig kaptak fejenként fél hektár földet. (GM. 1990. febr. 21. 51. sz. 2. old.) Călinești-en is megszavazták a termelőszövetkezet feloszlataát, azonban a község volt tanácsosai és a szövetkezet vezetői ellenállnak, akadályozzák a végrehajtást. A községből egy 300 fős küldöttség február 20-án jelentkezik a megyei tanácsnál és kéri, hogy tegyenek igazságot, illetve vizsgálják ki a volt vezetők meggazdagodásának körülményeit. (GM. 1990.

febr. 22. 52. sz. 1. old.). A Groş-i állattenyésztő farm munkásai továbbra is termelőségvetkezeti alkalmazottak akarnak maradni, ugyanakkor fejenként fél hektár földet követelnek. (*GM.* 1990. febr. 24. 54. sz. 1. old.)

A hónap vége felé a legtöbb szövetkezeti egységnél gondot okoz az őszi búza- és árpavetések elosztása, gondozása, betakarítása és a termésen való osztozkodás. A volt bérlők, kertészkedőket arra szólítják fel, hogy ne kezdjék megművelni a bérbe vett területeiket, mert azok kiosztásra kerülhetnek. (*BÚSZ.* 1990. febr. 23. 20. sz. 1. old.)

1990. február 4.

Az Ifjúsági Ház nagytermében tartja második közgyűlését a MADISZ. Ismertetik az alapszabályzatot, a programtervezetet, megválasztják a nagybányai MADISZ intéző- és szakbizottságait, illetve elnökét. Intézőbizottság: Horváth Sándor elnök, Schneider László és Kuzmann Kinga alelnökök, Szakács Zita titkár. Gazdasági-pénzügyi csoport: Gajdos Emese könyvelő, Geiger Attila pénztáros, Horváth Enikő jogi és gazdasági felelős. Szervezési csoport: Ruskál László szervezési tanácsos, Maros Sándor személyzeti felelős, Osváth Zsolt protokollfelelős, Vajda László szervező. Propaganda-szóvivő csoport: Széles Imre szóvivő, Asztalos Csaba intéző, Schneider Andrea grafikai tervező, kivitelező, Deák László sajtómegbízott, Lőrinczi Attila közvetítő. Információs-kapcsolatfenntartó csoport: Albert Andrea tolmács, Nagy Zoltán és Kovács Zoltán kiküldött. (*BÚSZ.* 1990. febr. 6. 15. sz. 2. old.)

1990. február 4.

A Romániai Ökológiai Mozgalom Máramarosi fiókszervezete aláírásgyűjtést kezdeményez a nagybányai kén és ólomszennyezést kibocsátó kombinát ellen és annak érdekében, hogy térjenek át környezetkímélő technológiára. (*GM.* 1990. febr. 7. 39. sz. 1. old.). A „Tiszta levegőt akarunk!” felszólítást a következő napokban majdnem 20 000 lakos írja alá. (*GM.* 1990. febr. 11. 43. sz. 1. old.)

1990. február 8.

Sztrájkolnak a kapnyiki bányászok, mivel a korábbi követeléseik közül néhányat nem teljesített a kormány. Február 7-én egy 11 tagú képviselő csoport próbál tárgyalni Bukarestben Petre Roman miniszterelnökkel, viszont nem fogadják őket. Követelik továbbá

Nicolae Dicu bányaipari miniszter lemondását és a főmérnök elhelyezését. Annak a híre, hogy egy kormányhatározat értelmében a bányászok követeléseinek a megoldására egy minisztériumközi bizottság alakult február 5-ig, csupán február 7-én érkezett meg hozzájuk. A bányászok ennek ellenére nem kezdtek el dolgozni, hanem várták a bukaresti küldöttek visszajelzését. (*GM*. 1990. febr. 10. 42. sz. 1–2. old.)

1990. február 9.

Az RMDSZ Országos Tanácsa február 10-re általános tüntetésre szólította fel a magyar lakosságot az anyanyelvi iskolahálózat ügyében. (*BÚSZ*. 1990. febr. 9. 16. sz. 1–2. old.) Arra hivatkozva, hogy a felhívás későn érkezett meg a megyébe, az RMDSZ Máramaros Megyei Bizottsága nem szervezi meg a tüntetést. A gyertyás felvonulás lehetőségét egy operatív bizottsági gyűlés keretében tárgyalják meg, amelyen Leopold elnököl. A vélemény az volt, hogy már késő a szervezéshez, csak röplapokkal lehetne mozgósítani, és ennek is bizonytalan az eredménye. Végül azzal az érveléssel zárult a vita, hogy az emberekben ellenérzést keltene a felvonulás, és nem érdemes feszíteni a húrt a román vezetőkkel szemben, akik már az első kérésre megadták a teljes magyar osztályt Nagybánya egyik iskolájában és önálló magyar középiskola indítását is ígérték. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 17–18. old.; interjú Márton Árpáddal, 2010.) Pár nap múlva megjelenik a sajtóban egy távirat szövege, mely szerint, annak ellenére, hogy nem szervezi meg a tüntetést, a Máramaros megyei RMDSZ az ügy mellé áll. (*BÚSZ*. 1990. febr. 13. 17. sz. 1–2. old.)

Csoma György, aki tíz éven keresztül vezette az Enciklopédia Kört, egy magyar kulturális egyesület létrehozásán dolgozik. Célok: a volt Enciklopédia Kör új formában beindítani, irodalmi kör, színjátszó csoport, író-olvasó találkozó, táncház mozgalom újraindítása, saját időszakos kiadvány. Kidolgozta az alapszabály- és programtervezetet, az alakuló ülést február 13-ra hívta össze. (*BÚSZ*. 1990. febr. 9. 16. sz. 3. old.)

Sztrájkol a Minaur kézilabdacsapat, mivel a kapnyikbányai bányauzem bejelentette, hogy nem támogatja többé. (*BÚSZ*. 1990. febr. 9. 16. sz. 4. old.)

Sztrájk a nagybányai Készruhágyárban. Az alkalmazottak követelése: a vezetők távozása, a második szakszervezet megalakulásának megakadályozása, fizetésemelés a vezető beosztásban levőknek, a társadalmi alap (fond social) visszaosztása, béreket pontos időben, 1988–89-ből elmaradt bérek kifizetése stb. (*GM*. 1990. febr. 13. 44. sz. 3. old.)

1990. február 10.

A felsőbányai, ilobai, herzsai és sujori bányászok csatlakoznak a kapnyiki bányászok sztrájkjához. (*GM.* 1990. febr. 11. 43. sz. 1–2 old.)

A Máramaros Megyei RMDSZ megtartja első közgyűlését a Megyei Kórház gyűléstermében. Napirendi pontok: a választási törvényjavaslat megvitatása, beszámoló a megyében működő helyi szervezetek tevékenységéről, az RMDSZ megyei vezetőségének megválasztásának elvi kérdései. A hat órás gyűlés tetemes részét a beszámolók töltik ki, amelyekben többnyire anyanyelvi oktatási gondokról esik szó. Az egyetlen kompakt magyar falu, Koltó, nem jelent meg a gyűlésen. A megyei vezetőség megválasztásával kapcsolatban a következő döntés születik: két személy Máramarosszigetet és a Gutinon túli vidékeket képviseli, három személy pedig Nagybányát és környékét. Az öt személy megnevezését egy héttel később közlik. A máramarosszigetiek felvetették, hogy miért is kell egyáltalán megyei vezetőség. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 18. old.)

A *Beszámolókból*: A máramarosszigeti RMDSZ (Zonda Attila képviseli) eredményesen tevékenykedik: 5200 bejegyzett tag, 2500 kötetes könyvtár, új óvoda. Színérváralja (Kató Béla képviseli, 485 RMDSZ tag): a valamikor 80 százalékban magyarok lakta városban, ma csupán 25 százalék lakos magyar, a szülők öszre halogatással taktikáznak a gyermekeik magyar iskolába íratásakor, rossz visszhang követte 6 magyar gyermek átíratását a magyar tagozatra, a városi vezetőség nem hajlandó szóba állni az RMDSZ vezetőségével. Magyaráposon (Jónás Mária képviseli) megkezdődött a magyar nyelv fakultatív oktatása. Sárosmagyarberken jóváhagyták a magyar óvoda létrehozását, de épület híján nem indulhatott be, tervezik a környékbeli magyar gyermekek busszal való szállítását a koltói vagy nagybányai iskolába. Rónaszéken (Bodnariu Alajos képviseli) az iskolaügy megoldódott, az óvoda ügye még nem. Felsővisón (Dániel Tibor képviseli) az első ülésen mintegy 200-an jelentek meg magyarok és németek vegyesen. Hagymásláposon az iskola magyar tagozatán egyetlen összevont I–IV. osztály működik. Kapnyikbányán óvatoskodnak a magyar iskolával kapcsolatban. Aknasugatagot Keisz Ilona képviselte. (*BÚSZ.* 1990. febr. 13. 17. sz. 1. old.; Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 17–18. old.)

Felmerül a gyertyás tüntetés kérdése is, de komolyabban nem foglalkozott vele a gyűlés. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 18. old.)

Pusztai János *Felhívás a gyávaságra!* című cikkében (*BÚSZ.* 1990. febr. 12.) bírálja az RMDSZ Máramaros Megyei Bizottságának döntését az országos tüntetéssel kapcsolatban.

(*BÚSZ*. 1990. febr. 13. 17. sz. 1. old.) Cikkére Csiha Tamás válaszol *A „gyávaság” nevében* című írással (*BÚSZ*. febr. 16.), amelyben azzal érvelve vitatja Pusztai hozzáállásának morális alapjait, hogy Pusztai nem vállal részt a közéleti ügyek szervezésében. Végjegyzetként megjelenik, hogy a szerkesztőség nem vállalja további írások közlését ebben a témában, döntésüket pedig a viták személyes jellegével indokolják. (*BÚSZ*. 1990. febr. 16. 18. sz. 1. és 3. old.) Ugyanebben a számban megjelenik Jánky György írása is, *Vissza Európába? (I.)* címmel, amely szintén kritizálja az RMDSZ döntését a tüntetéssel kapcsolatban. (*BÚSZ*. 1990. febr. 16. 18. sz. 3. old.)

A Máramarosi Ukránok Szövetsége megtartja első megyei konferenciáját Máramarosszigeten. Megszavazzák a szövetség programját, amit a *Graiul Maramureşului* is közöl március 3-án, ez úton kéri a nagybányai és Nagybánya környéke ukrán nemzetiségű lakosait, hogy csatlakozzanak a szövetséghez. (*GM*. 1990. márc. 3. 60. sz. 5. old.)

1990. február 12.

Petre Román Kapnyikbányán találkozik a bányászokkal. Két óra tárgyalás után a 33 pontos követeléslistáról 15 százalékos fizetésemelést ígér március 1-től a föld mélyében dolgozóknak. A nyugdíjjal kapcsolatban napirenden van egy törvényerejű rendelet, a bányaiipari miniszter ügyének kivizsgálása folyamatban. (*GM*. 1990. febr. 13. 44. sz. 1–4. old.)

Petre Román találkozik a nagybányai kohászokkal (IMMN). A munkakörülmények javításának szükségéről és az alacsony fizetésekről tárgyalnak. Még aznap érkezik egy távirat, mely szerint a kormány jóváhagyta a fizetésemelést 15–20 százalékkal, a veszélyességi pótlék növelését 80 lejről 150 lejre, 6 órás munkanap, 25 százalékos fizetésemelés az éjszakai műszakra, ingyen étkezés a műszak kezdésekor, a nyugdíjkorhatárt pedig felül fogják vizsgálni. (*GM*. 1990. febr. 14. 45. sz. 1–2. old.)

1990. február 17.

Ştefan Filimon lemond Nagybánya polgármesteri tisztségéről, helyébe Ioan Andone-t nevezi ki az NMF municípiumi tanácsa. (*GM*. 1990. márc. 1. 58. sz. 1. old.)

1990. február 18.

Megalakítják a Nemzeti Egység Máramaros Megyei Ideiglenes Tanácsát, melynek összetétele: Popa Gheorghe elnök; Țânțaș Mihai és Iuga Nicolae alelnökök, Mihali Augustin titkár, Hărănguș Vasile, Pop Nicolae, Crăciun Avram, Ilie Tudorel, Vintilă Călin, Bivolaru Marin (Nemzeti Liberális Párt), Sădaru Florin (Romániai Ökológiai Mozgalom), Felezeu Ovidiu (Romániai Szociál-Demokrata Párt), Csiky Sándor (RMDSZ), Manuleac Iuliu (Romániai Ukránok Szövetsége), Aurel Feștilă (Nemzeti és Demokratikus Újjáépítésért Párt), Szeles Imre (MADISZ), Sabo Tiberiu (Demokratikus Egység Pártja). (GM. 1990. febr. 25. 55. sz. 1. old.)

1990. február 19.

A MADISZ szervezésében táncház indul, amellyel a több éve megszüntetett táncházmozgalmat kívánják újraéleszteni. (BÚSZ. 1990. febr. 23. 20. sz. 1. old.)

1990. február 20.

Az RMDSZ Nagybánya Városi Bizottsága az igények felmérése céljából felkéri a szülőket, akik magyar nyelven szeretnék taníttatni gyermeküket, hogy kérvényeiket március 6-ig juttassák el az RMDSZ székhelyére. Továbbá értesítik a szülőket az újonnan induló magyar óvodás és napközis csoportokról. (BÚSZ. 1990. febr. 20. 19. sz. 4. old.)

Nagybányán is megalakul a Vatra Românească Szövetség. (GM. 1990. febr. 22. 52. sz. 2. old.)

Kovács Béla, a Nagybányai Kisiparosok Szakmai Szakszervezetének tagja megnyitotta az első nagybányai „magánbisztró”-t. (BÚSZ. 1990. febr. 20. 19. sz. 4. old.)

1990. február 21.

A február 18-ai bukaresti ellenzéki tüntetéssel kapcsolatban, aminek során a kormány épületébe is betörték a tüntetők, több vehemens hangvételű, elítélő cikk jelenik meg a *Graiul Maramureșului* hasábjain. (GM. 1990. febr. 21. 51. sz. 1. és 3. old.; febr. 24. 54. sz. 1. old.)

1990. február 22.

A február 3-án alakult Romániai Magyar Orvosok és Gyógyszerészek Szövetségéhez csatlakozni kívánó Máramaros megyei orvosok gyűléseznek.

Megalakul a Nemzeti Egység Nagybánya Muncípiumi Ideiglenes Tanácsa, amely 49 tagot számlál. A végrehajtó bizottság tagjai: Sântioan Viorel elnök, Ciocotișan Anton és Pop Alexandru alelnökök, Blaj Adrian titkár, Gorduza Victor, Georgeiou Ioan, Zaharia Traian (NMF), Horvath Dumitru (Romániai Ukránok Szövetsége), Miahai Ioan (Nemzeti Keretszténydemokrata Parasztpárt), Niță Lazăr (Romániai Szociáldemokrata Párt), Pașca Liviu Titus (Nemzeti Liberális Párt), Toma Nicolae (Romániai Ökológiai Mozgalom), Váradi Éva (RMDSZ). (GM. 1990. febr. 27. 56. sz. 1. old.)

A Máramarosi Ukránok Szövetsége megválasztja a szervezet tanácsának a végrehajtó bizottságát a következő összetétellel: Manuleac Iuliu elnök; Mesaroș Nicolae, Romaniuc Paul, Micolaiuc Ioan alelnökök; Popovici Vasile titkár; Bodnariuc Gheorghe, Pițura Ioan, Parascineț Gheorghe, Brînzaniuc Mihai tagok. (GM. 1990. márc. 21. 75. sz. 2. old.)

Monóban a falugyűlésen tárgyalták a magyar óvoda indításának lehetőségét, amiért szeparatizmussal vádolják őket. (BÚSZ. 1990. febr. 23. 20. sz. 3. old.)

1990. február 23.

A BÚSZ 23-ai száma beszámol a Romániai Magyar Keresztény Egyházak Szövetségének nagyváradi gyűléséről. Ismeretlen okokból a nagybányai egyházak képviselői nem vettek részt. (BÚSZ. 1990. febr. 23. 20. sz. 3. old.)

1990. február 24.

A MADISZ farsangi bált rendez Sárosmagyarberkeszen. (BÚSZ. 1990. febr. 23. 20. sz. 4. old.)

1990. február 25.

Koltón és Katalinon is megalakult az RMDSZ. A tagtoborzás személyes sérelmek miatt késett eddig. (BÚSZ. 1990. febr. 27. 21. sz. 1. old.)

1990. február

A megye gazdasági mutatói enyhe javulást mutatnak a múlt hónaphoz képest (26 vállalati egységgel számolva): 7,9 százalékkal nőtt az ipari termékek előállítása, 11 százalékkal a szocialista országokkal folytatott kereskedelem, 60 százalékkal a befektetések. A termelékenység csökkent, az alkalmazottak száma növekedett (4680 új alkalmazott.). Az

1989. év februári termelésének azonban ez még mindig csak a 78,2 százalékát teszi ki. Az előállítási költségek növekednek. (GM. 1990. márc. 16. 71. sz. 1. és 3. old.; márc. 21. 75. sz. 1–2. old.)

1990. március 3.

A nagybányai RMDSZ műemlékvédő csoportja a következő javaslatokat és kéréseket intézi a város vezetőségéhez: tatarozzák a régi főtér műemléképületeit; helyezték vissza az emléktáblákat Lendvay Márton és Schönherr Gyula szülőházaira; tatarozzák a Petőfi-szobrot; magyar nyelvű turistakalauz összeállítása; ismeretterjesztő előadások szervezése az iskolákban; állítsanak emlékművet a decemberi forradalom áldozatainak, amelyen román, magyar, német és ukrán azonos tartalmú felirat legyen; a város történelmi utcaneveinek a visszaállítása, illetve helyi és erdélyi hírességekről nevére való átnevezése (konkrét javaslatok). (BÚSZ. 1990. márc. 2. 22. sz. 3. old.)

1990. március 7.

Az RMDSZ munkabizottságai nyílt üléseket tartanak március 7. és március 16. között. (BÚSZ. 1990. márc. 6. 23. sz. 2. old.)

1990. március 9.

A nagybányai RMDSZ kulturális bizottsága verses-zenés műsort szervez nőnap alkalmából. (BÚSZ. 1990. márc. 2. 22. sz. 3. old.)

Az RMDSZ kulturális bizottságának terveiről Véső Ágoston festő, bizottsági tag számol be. A bizottság szakcsoportokra oszlik: jubiláris szakcsoport, amatőr képzőművészek csoportja, kortárs képzőművészeket támogató csoport, fotókör, népművészeti szakkör, formatervezés, videó, és a műgyűjtők csoportja. A jubiláris szakcsoport feladata a 6 év múlva megtartandó festőiskola 100 éves évfordulójának megünneplése, a festőiskola történetének megírása, kérdőíves versenyek és *Ki mit tud?* vetélkedők megszervezése. Konkrét lépések: márciusban *Amerikai útiképek* címmel diavetítés Horváth Lóránd részvételével, egy-egy műsor Nők Napjára és március 15-ére, március 29-én szentendrei küldöttség érkezik, majd kecskeméti. Áprilisi tervek: diavetítés az Egészségügyi Világnap alkalmával, 13 reprodukcióból álló Vasarely-kiállítás (ápr. 3, Képzőművészeti Galéria). Júliusban Törös Gábor kiállítását

szervezik meg Szentendrén. Nyáron a kecskeméti fotókör állít ki Nagybányán. (*BÚSZ*. 1990. márc. 9. 24. sz. 3. old.)

A MADISZ Metal Bulit szervez estére, mindenkit teljes rocker-felszerelésben várnak. (*BÚSZ*. 1990. márc. 9. 24. sz. 4. old.) A *BÚSZ* március 9-i számában hirdetik, hogy hamarosan magyarországi együttesek lépnek fel Nagybányán: a Hobo Blues Band, Beatrice, Pokolgép. (*BÚSZ*. 1990. márc. 9. 24. sz. 4. old.)

1990. március 10.

A földosztással kapcsolatos viták folytatódnak a falvakban, néha majdnem tettlegességig fajulva. Kápolnokon döntöttek a földek szétosztásáról, azonban az NMF-tanács döntése eredményeként még nem kezdték el végrehajtani. (*GM*. 1990. márc. 10. 60–67 sz. 2. old.) Szintén nem konfliktusmentesen, Hagymásláposon is osztottak földeket a termelészövetkezeti tagoknak, 16 év fölött mindenkinek fél hektár föld, aminek fele legelő. (*GM*. 1990. márc. 23. 77. sz. 3. old.) Dánfalván (Dăneștii Chioarului) március végéig három bizottság is alakult, amely a földosztást volt hivatott megoldani, azonban a tevékenységüket megghiúsítják azok, akik ragaszkodnak a termelészövetkezet működtetéséhez. Külön gondot okoz, hogy egyesek önkényesen eltulajdonítják a legjobb földterületeket. Kohópatakon szintén viták vannak azokkal, akik a kollektivizálás előtti állapotot akarják visszaállítani. Hasonló viták vannak Jederen (Iadăra) is, illetve Misztótfaluban. (*GM*. 1990. márc. 24. 78–79. sz. 1. old.)

Egyes helységekben (Dánfalva, Szélszeg, Nagynyíres, Kolcor, Pribékfalva, Koltó, Hagymáslápos, Szakállasfalva, Kovás) a lakosok megpróbálták a kertészeti társulások földterületeit is kisajátítani. A nagybányai Állami és Szövetkezeti Kertészeti Társulás főmérnöke szerint fennáll a veszélye, hogy a megye városait és munkástelepüléseit nem tudják a jövőben ellátni, tekintve, hogy a megmaradt nagyüzemi egységek a szükségletek 15-17 százalékát tudják megtermelni, illetve szétforgácsolódnak, tönkremennek a nagy beruházással létrehozott mezőgazdasági berendezések. A nagybányai társulás farmjainak vezetői felvették a kapcsolatot a koltói, szakállasi, katalini, hagymásláposi termelészövetkezetekkel, annak érdekében, hogy megtárgyalják, miként menthetők meg a szakosított farmok. (*BÚSZ*. 1990. márc. 9. 24. sz. 1–2. old.)

Megalakul a máramarosi Bányavállalatok Szakszervezeteinek Ligája. (*GM*. 1990. márc. 21. 75. sz. 1. old.)

1990. március 13.

Virágh Dénes főtanfelügyelő-helyettes által bemutatott helyzetkép a magyar nyelvű oktatás helyzetéről a megyében. Magyar nyelvű oktatás a következő településeken folyik: Nagybánya, Máramarossziget, Felsőbánya, Domokos, Tiszahosszúmező, Szinérváralja, Szamosardó, Koltó, Rónaszék, Tőkés, Sárosmagyarberkesz. Felsővisón és Köveslázon elég sok magyar él, viszont magyar osztály nincsen és a gyermekek alacsony száma miatt nem is lesz. Rónaszéken működik az I–IV. osztály, de nincsen annyi gyermek, hogy V–VIII. osztályt lehessen indítani. A magyar tagozaton minden tantárgyat magyarul oktatnak. Megvalósítások: öt új magyar óvodai csoport indulása; a Şincai Középiskola IX. és XI. osztálya (első évharmadban csak fél osztályként működött); magyar nyelv és irodalom fakultatív oktatása ott ahol nincs lehetőség magyar tagozat indítására (Aknasugatagon három csoport, Magyarlápason egy csoport, a nagybányai 16-os iskolában két csoport, és most igénylik a harmadikat is). Megoldandó még ebben az évharmadban: a sárosmagyarberkeszi létező óvodai csoport helyiségének elintézése; a nagybányai ipari líceum két magyar osztálya, a felsőbányai autóipari szaklíceum, a máramarosszigeti Dragoş Vodă Líceum fél magyar osztálya, illetve a nagybányai biológiai líceum a magyar nyelv és irodalom fakultatív oktatásának bevezetése. Tervek a következő tanévre: a nagybányai magyar líceum visszaállítása és magyar nyelvű szakképzés indítása; további magyar óvodai csoportok létrehozása; magyar–ukrán líceum létrehozása Szigeten; ha lesz elég tanuló, akkor líceum létesítése Szinérváralján és Felsőbányán. A tanerők gondja enyhült, például Leordeni-ből (Argeş megye) visszahozták Dávid Erzsébetet, aki végre otthon taníthat magyar irodalmat. Máramaros megyéből „kiengedtek” kb. 10 Kárpáton túli tanárt. (*BÚSZ*. 1990. márc. 13. 25. sz. 1 old.)

1990. március 14.

A nagybányai RMDSZ ünnepi műsort szervez március 15. tiszteletére a Szakszervezeti Művelődési Házban. (*BÚSZ*. 1990. márc. 9. 24. sz. 4. old.) Nagy a lelkesedés, az egyházak bekapcsolódnak a szervezésbe. A terem teljesen megtelik, kb. 800 személy gyűl össze. Az ünneplőket a város polgármestere köszönti. Az esemény incidensek nélkül zajlik. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 18. old; interjú Kiss Kornéllal, 2010; interjú Csiha Tamással, 2010.)

1990. március 15.

A Színesfémkohászati Vállalat környékén dolgozó munkások (mintegy 1000 fő) tüntetnek a város központjában a kombinát környezetszennyező és egészségkárosító technológiái ellen. (GM. 1990. márc. 16. 71. sz. 1. és 4. old.)

1990. március 20

A választmány 16 tagja gyűlésezik, amelyen elsősorban a vásárhelyi eseményeket tárgyalják. Leopold javasolja, hogy állást foglaljanak ebben az ügyben. A párházak védelmet kértek a rendőrségtől, az RMDSZ ezt nem kéri. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 19. old.)

1990. március 21.

RMDSZ választmányi gyűlés keretben tárgyalják a választási kampányt és a jelöltállítást. Leopold javaslata a képviselőházi listára: Márton Árpád, Mezei Tibor, Leopold László. A szenátori listára Csiha Tamást javasolja. Ezután több gyűlésre is sor került a listaállítással kapcsolatban. Kampányfőnöknek Olajos Pált választják meg. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 19–20. old.) A szenátori helytől félnek. Az az általános vélemény, hogy a Szenátusba jobban felkészült, jogi végzettségű személyre van szükség, míg a nagyobb létszámú Képviselőház egy „hígabb” közeg. (Interjú Márton Árpáddal, 2010.)

A vásárhelyi eseményekkel kapcsolatban egy rövid cikk jelenik meg 21-én a *Graiul Maramureşului* napilapban, kommentár nélkül, ahogyan a Rompres hírügynökségtől érkezett. Az eseményeket sajnálatosnak nevezi, megemlíti Iliescu látogatását Sütő Andrásnál a bukaresti katonai kórházban. Iliescu kommentárja szerint ezek a felforgató szándékú tettek feszültséget generálnak a lakosság körében, azért, hogy eltereljék a hatóságok figyelmét az igazán fontos dolgokról. Az újság közli a Nemzeti Egység Tanácsának a nyilatkozatát is ez ügyben. (GM. 1990. márc. 21. 75. sz. 4. old.)

1990. március 22.

A Máramaros megyei Vatra Românească Szövetség reagál a marosvásárhelyi eseményekre. A kormányt azzal vádolja, hogy a kisebbségi ügyek megoldásában csak a kisebbségi szervezetekkel konzultál. A kisebbségi szervezetek egyes „excentrikus személyeit” pedig azzal bírálja, hogy a követeléseiket eltúlozzák (iskolák teremtése egyik napról a másikra,

Budapesten nyomtatott tankönyvek használata, román tanárok és diákok elűzése stb.). Találkozóikon a magyar zászlót lengetik, „megszentségtelenítik” a román műemlékeket. A nyugati emigránsok genocídiumot emlegetnek és azt, hogy Erdély történelmileg Magyarország része, egyesíteni kell a területeket. A magyar autonóm megyék követelése is az elszakadás első lépése. A máramarosi Vatra párbeszédet tervez a kisebbségi szervezetek képviselőivel és egy közös egyesület létrehozását látja szükségesnek. (GM. 1990. márc. 22. 76. sz. 1. és 4. old.)

Szintén a marosvásárhelyi eseményekre reagálva, a *Graiul Maramureşului* közli a kormány nyilatkozatát az Erdély egyes településeken történt eseményekkel kapcsolatban. (GM. 1990. márc. 22. 76. sz. 4. old.)

1990. március 23.

A Máramaros megyei Vatra Românească Szövetség elnöke, Teodor Ardeleanu a *Graiul Maramureşului* hasábjain válaszol a „több ezer aggódó telefonhívásra és személyes megkeresésre”, amelyek a kormány és a közösségek passzivitását, toleranciáját kérdőjelezzik meg. Teodor Ardeleanu nyugalomra inti az érdeklődőket, nem javasol szimpátiatüntetést a kormány nyilatkozata mellett, illetve Magyarország és a „kisebbségi szélsőséges elemek” ellen, azzal érvelve, hogy a megyében nem történtek provokatív megnyilvánulások. (GM. 1990. márc. 23. 77. sz. 1. old.)

A *Graiul Maramureşului* közli, hogy március 20-tól megkezdődött a választási kampány. (GM. 1990. márc. 23. 77. sz. 1. old.)

1990. március 24.

A Nemzeti és Demokratikus Újjáépítésért Párt a *Graiul Maramureşului* hasábjain teszi közzé, hogy támogatja a kisebbségek többséggel egyenlő jogait, mindaddig amíg ez nem veszélyeztetheti az ország területi integritását. A párt minden eszközzel támogatja a Vatra Românească Szövetség törekvéseit. (GM. 1990. márc. 24. 78–79. sz. 1. old.)

1990. március 26.

Sztrájkba lépnek a Bútorgyár alkalmazottai. Követeléseik: 6 órás munkanapra való visszatérés a mérgező anyagokkal dolgozóknak, biztonságosabb munkakörülmények, több

pihenőszabadságot, feltételek nélküli 5 napos munkahét, a gyár státusának módosítása stb. (GM. 1990. márc. 28. 81. sz. 1. és 3. old.)

1990. március 27.

A marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban a *BÚSZ* március 27-i számában Csiky Sándor szólal fel, amelyben provokációk sorozatának minősíti a történeteket és kéri az újság olvasóit, hogy ne dőljenek be a provokációknak, felhívások vagy röpcédulák által terjesztett híreknek. (*BÚSZ*. 1990. márc. 27. 29. sz. 1. old.)

Új rovat indul a *BÚSZ*-ban *Választás '90* címmel, amelynek tartalmát pártok és politikai csoportosulások szerkesztik. (*BÚSZ*. 1990. márc. 27. 29. sz. 2. old.)

Figyelmeztető sztrájkba kezdtek a Bányagépfelszerelési Vállalat alkalmazottai. A sztrájk kiterjedt az ország összes vállalatának a hőkezelő részlegeire, függetlenül attól, hogy milyen minisztériumhoz tartoznak. Követeléseik között szerepel: az öntödék magasabb csoportba való besorolása, a nehéz munkáért és mérges gázokért járó pótlékok emelése, szabadsággal járó pótlékok stb. (*BÚSZ*. 1990. márc. 30. 30. sz. 2. old.)

Március végén még mindig folynak a viták a földelosztással kapcsolatban, a mezőgazdasági munka pedig késik. Misztótfaluban új típusú társulást hoztak létre, ezért a gyümölcsöst nem kell felparcellázni, a szőlős felosztása körül viszont rengeteg a vita. 40-50 ember várakozik a tanács földosztó bizottsága előtt és előre kiszemelt területeket követelnek. (*BÚSZ*. 1990. márc. 27. 29. sz. 1. old.) A földosztással kapcsolatban Szamosardón is volt három sikertelen falugyűlés. Az örökösök harcolnak a földekért, erőszakos területfoglalásra is volt példa. Az állatállományt nem számolták fel, a már bevetett területeket nem osztották fel és a termelőségvetkezeti is megmaradt. (*BÚSZ*. 1990. márc. 27. 29. sz. 1. old.)

1990. március 28.

A Máramaros megyei Román Szociáldemokrata Párt is megszólal az erdélyi városokban történt eseményekkel kapcsolatban. A tüntetésben résztvevők többségének békés szándékot tulajdonít, „függetlenül attól, hogy igazuk volt-e vagy sem”, a bajkeverő szélsőségesek tevékenységét elítéli. Együttműködésre szólítja fel a magyarokat, azért, hogy a zavargásokat kihasználva a kormány nehogy szükségállapotot hirdessen és megnyirbálja a szabadságjogokat. (GM. 1990. márc. 28. 81. sz. 3. old.)

1990. március 29.

A nagybányai Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsának elnöke és a Színesfémkohászati Vállalat igazgatója bejelentik egy 350 méter magas kémény építését, amelyet részben megoldja a légszennyezés gondját, részben pedig segíti a termelést, mivel az előző években két 100 méternél magasabb kémény tönkrement, két később épített fém kémény pedig csupán további 2–4 évig működőképes. A kémény alapozását elkezdték. (GM. 1990. márc. 29. 82. sz. 1. és 3. old.; BÚSZ. 1990. ápr. 13. 34–35. sz. 2. old.)

A *Graiul Maramureşului* közli az Ideiglenes Nemzeti Egység Tanácsának Végrehajtó Bizottságának nyilatkozatát a marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban, mely szerint a helyzet normalizálódott és a helybeliek, az RMDSZ és a Vatra Românească Szövetség támogatásával egy román–magyar vegyes bizottság létrehozásán dolgoznak. (GM. 1990. márc. 29. 82. sz. 4. old.)

1990. március 30.

A marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban a BÚSZ március 27-i számában, *A megértés egyedüli útja – a párbeszéd* című cikk keretében, Dorca Ioan mérnök, Benciu Gabriel tanár, Nariab Mircea író, Selăgianu Florian mérnök és dr. Nicolae Ruşdea főorvos nyilatkozik a BÚSZ szerkesztőségének felkérésére. (BÚSZ. 1990. márc. 30. 30. sz. 1–2. old.)

A megyeházán az a hír járja, hogy importált röpcédulákat terjesztenek a városban, illetve az RMDSZ titokban felvonulást tervez. Csiky Sándor kérésére nagy sokára előkerült egy papír, amiről kiderült, hogy megyei Szociáldemokrata Párt választási szórólapja. (BÚSZ. 1990. márc. 30. 30. sz. 1. old.)

Megalakul a Máramaros megyei Politikai Elítéltek Szövetsége. (GM. 1990. márc. 31. 82. sz. 1–2. old.)

1990. március 31.

A nagybányai MADISZ nyilatkozatot tesz közzé a *Graiul Maramureşului* hasábjain a marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban. A helyenként három-négy felkiáltójellel tarkított szöveg szerint a decemberi események „vértestvérekké” kovácsolták a románokat, magyarokat és németeket, a vásárhelyi események pedig veszélyeztetik a közös harccal kivívott demokráciát. Kérik, hogy a vitás ügyeket párbeszéddel oldják meg, vonják

felelősségre a felbujtókat és felelősöket, illetve azt, hogy a média objektív módon tájékoztasson. (GM. 1990. márc. 31. 82. sz. 3. old.)

Nagybányán helyi tévéadás indul, EUTELSAT néven, amelyet hálózati rendszerben közvetítenek. A vállalkozás tagjai: ? Cojocar, Victor Mihaica, Eugen Friedl, Majoros István, Tóth Károly. Tóth Károly részletesen beszámol arról, hogy ez miben különbözik a hagyományos televíziózástól. (GM. 1990. márc. 31. 82. sz. 3. old.; BÚSZ. 1990. ápr. 6. 32. sz. 2. old.)

Részletes gazdasági mutatókat közöl a márciusi ipari, mezőgazdasági, külkereskedelmi teljesítményre vonatkozóan a *Graiul Maramureşului*. (GM. 1990. ápr. 14. 96–97. sz. 1–2. old.; ápr. 19. 99. sz. 1. és 3. old.; ápr. 21. 101–102. sz. 1. old.)

Az első negyedév gazdasági mérlege az idei előirányzathoz és a tavaly megvalósításhoz képest is csökkenő tendenciát mutat. Az áruforgalmazás területén előrelépés történt, az előző évhez képest 25 százalékos növekedés tapasztalható. Az ipari termelés mutatói negatívak: a tavalyi termelésnek csupán a 80,7 százalékát képezi. Az termelés 17,3 százalékkal, a munkatermelékenység 27,5 százalékkal marad el a tavalyi első negyedév mögött, miközben a termelési összköltségek aránya 5,7 százalékkal növekedett. Jelentős lemaradásokat mutatnak a bányai ipar, a színesfémkohászat és a könnyűipari vállalatok. Pozitív mérleggel zártak a bányászgépfelszereléseket, szerszámgépeket és gépi tartozékokat gyártók, az ipari építők, a megyei húsi ipar, a tejtermékeket gyártó vállalat, a kötöttáru gyártó vállalat és a kisipar szövetkezeteinek többsége. (BÚSZ. 1990. ápr. 24. 37. sz. 2. old.; máj. 15. 42. sz. 1–2. old.)

1990. április 1.

A Szakszervezeti Művelődési Házban a Jehova Tanúi Egyesület tart rendezvényt. A 42 évig illegálisban működő szervezet előljárói 3000 érdeklődőnek tartanak előadást. A *Jehova Tanúinak a tevékenysége* című témát magyar nyelven mutatják be. (GM. 1990. ápr. 4. 87. sz. 3. old.)

1990. április 3.

A BÚSZ választási kampány rovatában a Romániai Ukránok Szövetségének *Alapszabálytervezete* jelenik meg a Romániai Ukránok Szövetségének Ideiglenes Irányító Tanácsa által jegyezve. (BÚSZ. 1990. ápr. 3. 31. sz. 2. old.)

A nagyváradai Állami Színház Szigligeti Társulata előadást tart a nagybányai Drámai Színházban.

1990. április 2.

A *BÚSZ* választási kampány rovatában az RMDSZ programtervezete jelenik meg. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 6. 32. sz. 1. és 3. old.)

1990. április 3.

Gyűlést tart az NSZIT nemzeti kisebbségi ügyekkel foglalkozó bizottsága. Az ülésen részt vettek többek közt Szász György, Csiky Sándor, Kiss Kornél, Metz József, Horváth Attila, Kishegyi Géza, a megyei tanfelügyelőség részéről pedig Botiș Gheorghe és Virágh Dénes. A téma: feladatok a kisebbségi anyanyelvű oktatás (német, cigány, ukrán, magyar) terén. Felvetődött egy koltói új iskola építésének kérdése, amely a magyar és cigány lakosság érdekeit egyaránt szolgálná, ugyanakkor biztosítaná a kastély és környékének védelmét. Vita tárgyát képezte a magyar nyelvű oktatás helyzete Nagybányán. Leszögezték, hogy az őszől induló magyar gimnázium iskolakomplexumként fog működni, tehát szakosztályok és szakiskolai osztályok is együtt. Szó volt továbbá a román, német és magyar együttműködésről tanügyi szinten. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 6. 32. sz. 2. old.)

A gyűlés feszült légkörben zajlott. Botiș mindenre ellentmondott, Virágh Dénes pedig nem tudta karakán módon képviselni a kisebbségi ügyeket. (Interjú Kiss Kornéllal, 2010.)

1990. április 11.

Megjelenik az *Erdélyi Féniks*, szépirodalmi, művészeti, hitéleti folyóirat, a *BÚSZ* mellékleteként. Terjedelme 16 oldal. Az újság szerkesztését Csoma György, Klacsmányi Sándor és Pusztai János végzi. Az első lapszám terjesztésében az egyházak segédkeznek. (*BÚSZ*. 1990. máj. 29. 46. sz. 1–2. old.)

1990. április 13.

Ion Iliescu erdélyi kampánykörútja során Máramaros megyébe érkezik. Elsőként a máramarosszigeti Fafeldolgozó Vállalatot látogatja meg, majd Rozavicán találkozik a környékbéli falvakból összegyűltekkkel. (*GM*. 1990. ápr. 14. 96–97. sz. 1. és 8. old.) Nagybányán több ezres lelkes tömeg fogadja. Iliescu a Bányaiipari Központ székházának

erkélyéről beszél az összegyűltekhez. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 20. 36. sz. 1. old.) A protokoll-listát a megyei Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsa állította össze, amiről a városi tanács tagjai lemaradtak, így nem is találkozhattak Iliescuval. A városi tanács a környezetszennyezésről, a firizai vízgyűjtő szennyezéséről és a megye élelmiszerrel és ipari termékekkel való ellátásáról szeretett volna beszélni Iliescuval. A mellőzés feszültséget eredményezett a megyei és a városi tanács között. (*GM*. 1990. ápr. 28. 107–108. sz. 2. old.)

A *BÚSZ* választási kampány rovatában a Román Szociáldemokrata Pártot mutatja be Rădulescu Dan, a RSZP municípiumi Bizottságának elnöke. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 13. 34–35. sz. 2. old.)

A *BÚSZ* közli a MISZSZ április 8-i nyilatkozatát a marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 13. 34–35. sz. 7. old.)

1990. április 13.

RMDSZ-gyűlés. Nagyjából összeállt az RMDSZ-jelöltlista. Az első helyeken a képviselőknél: Zonda Attila, Pohl Antal és Márton Árpád, a szenátori listán pedig Csiha Kálmán és Leopold László. Ezen a gyűlésen Kiss Kornél egy petíciót olvas fel, melyet négyen írtak alá: Kiss Kornél, Ambeus Vilmos, Olajos Pál és Mazur István. A petíció a következőket tartalmazza: a tagság az első mélypontjához érkezett; a közgyűlést manipulálták; egyes munkacsoportok passzívok; a vezetőségi gyűléseken meddő viták folynak; karrierista beütések mutatkoznak. Ezért javasolják a választmány bővítését, főleg a gazdaságban dolgozó szakemberekkel, s egy szűk körű vezetőség választását, amely operatíván végezhetné a napi munkát. A javaslatot a gyűlés elnapolta. (Kiss Kornél: *Tíz éve történt...* 1999. Kézirat. 20. old.)

1990. április 14.

Sălsigen tömegverekedés a helybeli románok és romák között, aminek a kimerített rendőrség vetett véget. A verekedést az robbantotta ki, hogy egy kéregető „cigánypurdét” megharapott egy megkötözött kutya, amire a család mozgósította az ismerőseit. A rendőrség megérkezése után a romák elmenekülnek a határba, csak hajnalban térnek vissza a faluba. (*GM*. 1990. ápr. 20. 100. sz. 3. old.)

1990. április 17.

A Máramaros Megyei RMDSZ megtartja a jelölőgyűlését. A helyi RMDSZ 9 képviselőjelöltet és 3 szenátorjelöltet indít. Képviselőjelöltek: Zonda Attila tanár (Máramarossziget), dr. Pohl Antal orvos (Nagybánya), dr. Márton Árpád orvos (Nagybánya), Mazalik Alfréd tanár (Máramarossziget), Mezei Tibor lelkipásztor (Sárosmagyarberkesz), Horváth Enikő mérnök (Nagybánya), Kiss Kornél tanár (Nagybánya), Vicsai János tanár (Ardó), Kádár Miklós lelkipásztor (Domokos). Szenátorjelöltek: Csiha Tamás (Nagybánya), Leopold László (Nagybánya) és Kádár István (Nagybánya). A jelöltek beszédet mondtak, majd Böndi István ismertette a szavazás technikai oldalait. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 20. 36. sz. 1–2. old.)

Több gyűlés előzi meg a jelölőülést. Világos volt, hogy az elsők juthatnak csak be a listákról vagy maximum kettő. (Interjú Kiss Kornéllal, 2010.)

1990. április 21.

Április 21–22-én, Nagyváradon megrendezik az RMDSZ I. kongresszusát. A tanácskozás után megválasztották a 101 tagú országos vezetőséget, amelyben a megyék arányosan képviseltek. Máramaros megyéből beválasztották Zonda Attilát, dr. Márton Árpádot, Leopold Lászlót, Mazalik Alfrédet, valamint a MADISZ részéről Schneider Lászlót. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 24. 37. sz. 1. old.) A *BÚSZ* 27-i száma közli Zonda Attila és Márton Árpád beszédét, a május 4-i száma pedig az RMDSZ határozatát. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 27. 38. sz. 1–2. old.)

1990. április 24.

A *BÚSZ* április 24-i számában közlésre kerül a Máramaros megyei (25. választási kerület) képviselőházi jelöltek listája. Összesen 22 párt jelöltje szerepel a listán, illetve 10 független jelölt. (*BÚSZ*. 1990. ápr. 24. 37. sz. 3. old.)

1990. április 25.

A Máramaros megyei Vatra Românească Szövetség reagál a Kossuth Rádióban közölt interjúra Mihai királlyal. Chrudinák „mesternek” és „őfelségének” felhívják a figyelmét, hogy nem a románok vették ki a gyerekeiket az óvodákból, nem ők függesztették ki az iskolák kapujára azt, hogy „román tanulók mars kifelé”, nem ők tiltották ki a román tanulókat, egyetemistákat, tanárokat az iskolákból és egyetemekről, nem ők gyártottak titokban fegyvereket a vásárhelyieknek, nem ők gyűjtöttek fel román házakat és templomokat, nem ők

hajtották végre a Kovászna, Hargita és Maros megyében a gyilkosságokat stb., hanem ők a „barbár hordák” áldozatai 1940-ből. (*GM.* 1990. ápr. 25. 104. sz. 1–2. old.)

1990. április 27.

A *BÚSZ* április 27-i számában közlésre kerül a Máramaros megyei szenátusi jelöltek listája, amelyen 18 párt jelöltje, illetve 4 független jelölt szerepel. (*BÚSZ.* 1990. ápr. 27. 38. sz. 3. old.) A megyének fenntartott 9 képviselői és 3 szenátori helyért 143, illetve 49 jelölt verseng. A jelöltek 40 százaléka mérnök, 16 százaléka tanár, 8 százaléka jogász, 7 százaléka orvos, 7 százaléka pedig közgazdász. (*GM.* 1990. máj. 15. 119. sz. 1. old.)

Ugyanebben a számban közlik a Máramaros megyei RMDSZ választási szórólapját is. Ebben az is megjelenik, hogy ha esetleg más magyar párt is jelöltet állít „annak érdekében, hogy megoszlassa a magyarság szavazatait” (Magyar Kisgazda Párt, Magyar Demokrata Párt, Magyar Független Párt, a MISZSZ stb.), a szavazók az RMDSZ-re szavazzanak, mivel csak ez képviseli a magyarság közös érdekeit. (*BÚSZ.* 1990. ápr. 27. 38. sz. 3. old.)

1990. április 29.

A nagybányai műkedvelő színjátszó csoport Láposbányán szerepel a *Régi nyár* című zenés vígjátékkal. (*BÚSZ.* 1990. ápr. 27. 38. sz. 4. old.)

1990. április folyamán

Választási kampány

Áprilisban a *Graiul Maramureşului* oldalait egyre inkább a választási kampány uralja. Számos cikk taglalja a választási rendszer technikai részleteit, ugyanakkor a pártok is bemutatkoznak (*Tribuna electorală, Cronica electorală, Campania electorală* c. rovatok).

Demokrata Párt: kivonat a programból. (*GM.* 1990. ápr. 11. 93. sz. 1. és 3. old.)

Romániai Ökológiai Mozgalom (Máramaros megye): általános célkitűzések. (*GM.* 1990. ápr. 10. 92. sz. 1–2. old.)

Nemzeti Megmentési Front: a nagybányai Koordináló Bizottság megalakulása (*GM.* 1990. ápr. 4. 87. sz. 3. old.), program (*GM.* 1990. ápr. 13. 95. sz. 1. old.), cikk az NMF legitimitásáról. (*GM.* 1990. ápr. 28. 101–102. sz. 3. old.)

Nemzeti és Demokratikus Újjáépítésért Párt: beszámoló a belső választásokról és célok. (*GM.* 1990. ápr. 14. 96–97. sz. 2. old.)

Nemzeti Liberális Párt: aláírásgyűjtés Radu Câmpeanu jelöléséhez az elnökválasztásra (*GM.* 1990. ápr. 4. 87. sz. 3. old.), a földművesek támogatásáról. (*GM.* 1990. ápr. 7. 90–91. sz. 8. old.)

Nemzeti Parasztpárt: általános bemutató – nyilatkozat. (*GM.* 1990. ápr. 14. 96–97. sz. 2. old.)

Romániai Ukránok Szövetsége: részlet a statútumból. (*GM.* 1990. ápr. 19. 99. sz. 3. old.)

Republikánus Párt: általános bemutató. (*GM.* 1990. ápr. 20. 100. sz. 1. és 3. old.)

Román Szociáldemokrata Párt (Máramaros megye): általános bemutató, célkitűzések (*GM.* 1990. ápr. 21. 101–102. sz. 1–2. old.), a munkanélküliek támogatásáról. (*GM.* 1990. ápr. 28. 101–102. sz. 1. és 8. old.)

Demokrata Agrár Párt (Máramaros megye): beszámoló, célok, jelöltek. (*GM.* 1990. ápr. 21. 107–108. sz. 1. és 3. old.)

Az RMDSZ-nek a Nemzeti Liberális Párttal sikerül jó kapcsolatot kialakítania a kampány folyamán, mivel Csiha Tamásnak egy ügyvéd kollégája tevékenykedett ott, akivel több alkalommal leültek tárgyalni. (Interjú Kiss Kornéllal, 2010.)

1990. május 4.

A *BÚSZ* május 4-i száma közli az RMDSZ nagyváradi kongresszusának határozatát és az RMDSZ választási útmutatóját. (*BÚSZ.* 1990. máj. 4. 39. sz. 1–2. és 4. old.)

1990. május 5.

A nagybányai Magyar Baptista Keresztény Egyház zenés evangéliumi előadást tart a Művelődési Házban. (*BÚSZ.* 1990. ápr. 27. 38. sz. 2. old.)

Máramarosszigeti RMDSZ kampányol Rónaszéken, Tiszaveresmarton, Nagybocksón és Sugatagon. (*BÚSZ.* 1990. máj. 15. 42. sz. 1. old.)

Contantin Balog, a nagybányai Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsának tagja és a nagybányai Kereszténydemokrata Romák Pártjának alelnöke felhívást intéz a nagybányai romákhoz. Arra kéri a romákat, hogy dolgozzanak, ellenségeskedés nélkül vegyenek részt a választási kampányban, tartsanak rendet a házuk táján, ezzel is hozzájárulva a város tisztán tartásához, a gyerekeiket ne hagyják a városban csatangolni, hanem járassák iskolába. (*GM.* 1990. máj. 5. 111–112. sz. 3. old.)

1990. május 7.

Nagybányára érkezett az a karaván, amely az országot járva híveket toboroz a *Temesvári Kiáltványnak*. A *Kiáltvány* többek közt azt is tartalmazza, hogy a volt pártnomenklatúra tagjai ne induljanak a választásokon. Szatmáron és Nagybányán nem követte különösebb érdeklődés az akciót. (*BÚSZ*. 1990. máj. 11. 41. sz. 2. old.)

1990. május 8.

A *BÚSZ* kampányrovatában további technikai tudnivalókat közölnek a szavazásról (Fekete Imre közgazdász), amelyben egyben az RMDSZ-re való szavazásra is buzdítanak. A *Bemutatjuk az RMDSZ Máramaros megyei képviselő- és szenátorjelöltjeit* cikksorozat első részében bemutatásra kerül Csiha Tamás, Mazalik Alfréd, Pohl Antal és Zonda Attila rövid életrajzzal és a választási programjukkal. Továbbá, egy különálló cikk, Markó Gábor tollából az RMDSZ mellett kampányol. (*BÚSZ*. 1990. máj. 8. 40. sz. 1–3. old.)

MADISZ-gyűlés, amelyen beszámolnak a tevékenységükről, tárgyalnak a választásokról, és vezetőségi pótválasztást tartanak. Verses-zenés műsorra is sor kerül. (*BÚSZ*. 1990. máj. 8. 40. sz. 4. old.)

1990. május 10.

Szántó András nagybányai festő egyéni tárlata a Művészeti Galériában. A harminc munkából tíz „dokumentum jellegű”, amit az előző rendszerben nem lehetett kiállítani. (*BÚSZ*. 1990. máj. 8. 40. sz. 2. old.)

1990. május 11.

A *BÚSZ* választási kampány rovatában a Nemzeti Liberális Párt bemutatására kerül sor, Marin Bivolaruval, az NLP Máramaros megyei elnökével készített interjú révén. A kisebbségek követeléseivel kapcsolatban Bivolaru kijelenti, hogy pártja támogatja a magyar nyelvű oktatás megvalósítását minden szinten, beleértve a Bolyai Egyetemet is. Kiemeli, hogy Románia területi sérthetlensége és a román nyelv mint hivatalos nyelv használata nem képezheti vita tárgyát. (*BÚSZ*. 1990. máj. 11. 41. sz. 1. old.) Ugyanebben a rovatban bemutatják Horváth Enikő-Éva, Kádár Miklós, Leopold László és Vicsai János RMDSZ-jelölteket. (*BÚSZ*. 1990. máj. 11. 41. sz. 3. old.) Egy különálló cikk részleteket közöl a Keresztény-Demokrata Egység választási programjából, a párt Máramaros megyei fiókjának

vezetősége által jegyezve. Ugyanebben a számban megjelenik a Keresztény-Demokrata Egység választási programja. (*BÚSZ*. 1990. máj. 11. 41. sz. 2. old.)

Délután az RMDSZ helyi szervezete kiképzést tart a megye választókerületeinek szavazóirodáiba kinevezett megbízottaknak. (*BÚSZ*. 1990. máj. 8. 40. sz. 2. old.)

1990. május 13.

RMDSZ-kampány a Szamos menti falvakban. Az útvonal: Sülelmed, Cikó, Égerhát, Monó Szamosardó. A jelöltek – Csiha Tamást, Márton Árpádot, Kiss Kornélt, Horváth Enikőt és Vicsai Jánost – a MADISZ kultúrcsoportja is elkísérte. (*BÚSZ*. 1990. máj. 17. 43. sz. 2. old.)

1990. május 15.

Az RMDSZ nagybányai szervezete megtartja utolsó kampánygyűlését a Szakszervezeti Művelődési Házban, amelyen Olajos Pál, a nagybányai RMDSZ kampánybizottságának elnöke beszél a megyei kampányról, bemutatkoznak a jelöltek, Böndi István a szavazás technikai oldalát ismerteti, illetve a választásokkal kapcsolatos kérdéseket vitatnak meg. A gyűlést a MADISZ előadása követi. (*BÚSZ*. 1990. máj. 17. 43. sz. 3. old.) Olajos Pál szervezési készségeit a kampánnyal kapcsolatban mindenki méltányolja. (Interjú Kiss Kornéllal, 2010.)

A *BÚSZ* választási kampány rovatában május 15-én, Kádár István (interjú), Kiss Kornél, dr. Márton Árpád és Mezei Tibor mutatkozik be. (*BÚSZ*. 1990. máj. 15. 42. sz. 3. old.)

Sztrájkolnak a Megyei Szállítási Vállalat alkalmazottai. (*BÚSZ*. 1990. máj. 15. 42. sz. 1–2. old.)

1990. május 17.

Folytatódik az RMDSZ melletti kampány a *BÚSZ* hasábjain. A május 17-i szám közli Szöcs Géza május 12-i nyilatkozatát, választási technika ismertető cikk, Farkas Zoltán és Ludescher István buzdító cikkeit, beszámol a megyében zajló korteskedésről a Szamos menti magyar falvakban, illetve az utolsó nagybányai RMDSZ-kampánygyűlésről. (*BÚSZ*. 1990. máj. 17. 43. sz. 1–3. old.)

1990. május 19.

A választások alkalmából egy hattagú, külföldi személyekből álló hivatalos megfigyelőcsoport érkezett Nagybányára. A Máramaros Szálló protokolltermében három találkozóra kerül sor. A küldöttek először a nem politikai szervezetekkel és a sajtó képviselőivel találkoztak, mint az RMDSZ, az ifjúsági szervezetek, a bányászok szakszervezete. Megbeszéltek témák: az Egyetem téri tüntetés, a hibás választási listák, fenyegetések. Második körben a pártok képviselőivel találkoztak. A Parasztpárt küldöttje arról panaszkodott, hogy kampánycsend idején támadták a sajtóban, Sikárlón pedig nem tudták megtartani a kampánygyűlésüket, mivel a rendőrség nem tudta megfékezni a rendzavarókat, egyik szavazókerületbe kirendelt katonák Iliescu-portrékat függesztettek ki a választási listáktól nem messze. A Szociáldemokrata Párt képviselője is arra panaszkodott, hogy az NMF szórólapokat osztogatva megtörte a kampánycsendet, megpróbáltak 10 000 lej plakátolási adót behajtani rajtuk. A Liberális Párt képviselője arra panaszkodott, hogy nem kaptak pénzt és a lapok csak az utolsó napon közölték a választási szimbólumukat, és bár az NMF gyűlésezhetett munkahelyeken, ezt a Liberális Pártnak nem engedték meg. Harmadik körben a küldöttség az NMF képviselőivel találkozott. Az NMF tagadta az ellene felhozott vádakat. Állítása szerint a többi párt ellenkampányt folytatott ellenük, a máramarosi lakosok nem azonosulnak a bukaresti tüntetésekkel, és a helyi lapban aránytalanul kevés helyet kaptak. (*BÚSZ*. 1990. máj. 22. 42. sz. 1–2. old.)

1990. május 20.

A szenátusi jelöltek választásán az RMDSZ listája a szavazatok 10 százalékát (32 318 szavazat) szerzi meg, ami 1 mandátumhoz elégséges. A mandátumot Csiha Kálmán kapja meg. A képviselőházi jelöltek választásán az RMDSZ listája a szavazatok 10,08 százalékát (31 083 szavazat) szerzi meg, de ez már nem elégséges egy képviselői mandátumhoz. Visszaosztásból viszont az RMDSZ szerez egy mandátumot, amit Zonda Attila kap meg. (*BÚSZ*. 1990. máj. 25. 45. sz. 1–3. old.) Rajtuk kívül Máramaros megyéből képviselői mandátumot kaptak: Lupuți Teodor, Ciplea Silviu, Man Mircea, Botiș Griguța Augustin, Grec Marcel (az NMF részéről), Bivolaru Marin (NLP), Moisei Filip (RÖM), Fărcășiu Gheorghe (NMF). Szenátori mandátumot kaptak: Popa Ioan Gheorghe és Morcovescu Stelia (NMF). (*GM*. 1990. máj. 30. 133. sz. 1. old.)

1990. május 26.

A Kereszténydemokrata Romák Szövetségének alelnöke, Balogh Constantin felhívást intéz a romákhoz, mely szerint forduljanak a Szövetséghez, ha gondjaik akadnak a munkakeresés terén, és felajánlja a Szövetség közbenjárását a helyi hatóságoknál ezen ügyek megoldása érdekében. (*GM.* 1990. máj. 26. 129–130. sz. 3. old.)

1990. május 28.

A Megyei Ideiglenes Egységtanács Végrehajtó Bizottsága jóváhagyta a magyar líceumok indítására vonatkozó kérést. Ennek értelmében Nagybányán és Máramarosszigeten magyar líceumok indulnak. (*BÚSZ.* 1990. jún. 1. 47. sz. 1–2. old.)

1990. május folyamán

A *Graiul Maramureşului* oldalain folytatódik a választási kampány. Számos cikk jelenik meg a választás rendszer működéséről, illetve kampánycikkek a pártok részéről.

Romániai Ökológiai Mozgalom (Máramaros megye): célkitűzések, eredmények. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 1. és 3. old.)

Nemzeti Megmentési Front: beszámoló a nagybányai kampánygyűlésről (*GM.* 1990. máj. 9. 114. sz. 1. old.), kampánygyűlés a választókkal. (*GM.* 1990. máj. 16. 120. sz. 1. old.)

Partidul de Uniune Naţională a Românilor din Transilvania: kiáltvány. (*GM.* 1990. máj. 10. 115. sz. 1. és 3. old.)

Nemzeti és Demokratikus Újjáépítésért Párt: általános bemutató, vezetők (*GM.* 1990. máj. 3. 109. sz. 1–2. old.), általános bemutató, program, a jelöltek rövid életrajza fényképpel. (*GM.* 1990. máj. 16. 120. sz. melléklet 2–3. old.)

Partidul Dreptăţii Sociale (Noua Democraţie) de Nord-Vest din România: általános bemutató. (*GM.* 1990. máj. 4. 110. sz. 1. old.)

Uniunea Democrat Creştină: kivonat a programból (*GM.* 1990. máj. 4. 110. sz. 1. és 3. old.), az európai kereszténydemokrata pártok sikeréről, célok (*GM.* 1990. máj. 12. 117–118. sz. 1–2. old.), Máramaros megye fejlesztéséről. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. 1–2. old.)

Nemzeti Liberális Párt: program. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 4. old.)

Nemzeti Parasztpárt: interjú Liviu Petrina-val, az országos Parasztpárt titkárával (*GM.* 1990. máj. 16. 120. sz. melléklet 1. old.), Iftene Pop életrajza és programja (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. 1–2. old.), a privatizálásról. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 3. old.)

Partidul Reconstrucției Naționale din România: interjú Iosif Gavril Chiuzbăian-nal, a párt megyei alelnökével. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 1. és 4. old.)

Republikánus Párt: elvek. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 1–2. old.)

Román Szociáldemokrata Párt (Máramaros megye): célok, elvek. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 2. old.)

Demokrata Agrár Párt (Máramaros megye): a mezőgazdaságról. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 3. old.)

Partidul Român pentru Noua Societate: általános bemutató. (*GM.* 1990. máj. 17. 121. sz. melléklet 4. old.)